

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

תוכן הענינים

סימן קצ"ט – שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול.....	ג.
--- סעי' א' – חפיפה והדחה ---	ג.
תקנת עזרא.....	ג.
חפיפה ועיון.....	ו.
אמבטיה או מקלחת.....	ז.
ספק חפיפה.....	ז.
--- סעי' ב' – מים קרים, ונתר ---	ט.
מים קרים.....	ט.
סבון ומרכך.....	י.
--- סעי' ג' – מתי חופפת ---	יא.
מח' רש"י ושאלות.....	יא.
--- סעי' ד' – טבילה במוצ"ש ---	טו.
ביאור דעת שו"ע ורמ"א.....	טו.
בירור דעת המ"ב, וציורים שונים.....	טז.
יו"ט, שבת, חוה"מ.....	יז.
הנהגת אשה הטובלת במוצ"ש.....	יח.
--- סעי' ה' – טבילה בליל שבת ---	יט.
חפיפה בע"ש, ושאר דיני טבילה בליל שבת.....	יט.
--- סעי' ו' – טבילה בליל יו"ט שני או שלישי ---	כא.
טבילה בליל יו"ט שני או ליל שבת אחר יו"ט.....	כא.
--- סעי' ז' – תרי קולות בהדדי ---	כג.
שני קולות.....	כג.
--- סעי' ח' – חפיפה שאינו סמוך, וחפיפה אחר הטבילה ---	כג.
חפיפה ביום אחר, או אחר הטבילה.....	כד.
--- סעי' ט' – בית הסתרים ---	כה.
חפיפה ביום אחר, או אחר הטבילה.....	כה.
--- סעי' י' – מצאה חציצה בעלייתה ---	כז.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- מתי חוזרת לטבול.....כז
- סעי' י"א – נתעסקה באותו המין --- בט
- נתעסקה בין טבילה לבדיקה.....בט
- סעי' י"ב – מצאה בבית הסתרים --- ל
- מציאה בבית הסתרים לאחר שנתעסקה.....ל
- סעי' י"ג – נתעסקה בין חפיפה לטבילה --- לא
- הנהגות בין חפיפה לטבילה.....לא

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

סימן קצ"ט – שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול

--- סעי' א' – חפיפה והדחה ---

צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים, (ולא בשאר משקין) (מהרי"ק שורש קנ"ט), ולסרוק שיער ראשה^א יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו; וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך לטבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ; ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה.

תקנת עזרא

- (א) גמ' ב"ק פ"ב. עשרה תקנות תיקן עזרא, וכו' ושתהא האשה^ב חופפת וטובלת. ופריך הא מדאורייתא היא שלא תהא חציצה, ומשני, מה"ת סגי בעיון, ואתא עזרא ותיקן שתהא חופפת.
- (ב) גמ' נדה ס"ו: אמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים.
- (ג) וגמ' ס"ח לגבי ריש גלותא מבואר שהיו נוהגין לרחוץ כל הגוף בחמין.
- (ד) תוס' פי', וכ"ה דעת רמב"ם ורא"ש ורשב"א, מובאים בש"ך סק"ב, דמה"ת היה סגי בעיון כל הגוף, כולל השער לוודא שאין קשרים ונימין תוך שערה, ובא עזרא ותיקן שתחפוף שערה, לסרקם, שלא יהיו מסובכות.
- (ה) וע"ז בא רבא ואמר שיש לה להדיח שאר קמטים שבגופה, ואח"כ יש מנהג להשתטף כל הגוף חמין.
- (ו) דהיינו, ד' שלבים; עיון שהוא מה"ת, חפיפת השער שהוא תקנת עזרא, דינו של רבא להדיח קמטיה, ומנהג בחמין לשאר הגוף. והכי קיי"ל.

^א מכאן, דיש לנשים שער בראשיהן. אמנם, ישנן קהילות שנוהגות הנשים לגלח שער ראשן, ויש הנוהגות שתקצצו קצר, אבל לא לגלח. והגרש"ק סי' פ"ו ובשאר מקומות עוסק בזה, וכותב מכתב אל רבני רוסיה בק"ק בערדיטשיעב. שהממשלה אוסר מהנשים לגלח, ואיך ינהגו כדי לשמור מנהגם.

וכן הנצי"ב בעמק שאילתות סי' צ"ו כ' דאין לאסור נשים לרחוץ במקווה בשבת משום חשש סחיטה, דבלא"ה שער ראשון קצוץ. והגמ' שאסר, כ' שם דאיירי בבתולות.

א"א בוטשאטש סי' ר"ס לגבי חפיפת הראש בחמין בע"ש, ס"ל דזה לא לנשים, כי מגלחין שערותיהן. הדרכ"ת סי' קפ"ב י' כ' דשו"ע הוא דלא כמנהג זה; ולא הביא שו"ע שלנו עם כל הנו"כ, אלא מביא שו"ע קפ"ב סעי' ה' דיש איסור לא תלבש לנשים לגלח שערותיהן כאיש. ותי', דרך תער אסור, אבל ולא במספריים.

אלו הנוהגות כן, נוהגות לגלח ג' ימים לפני הטבילה, ובשלא הצליחה, אפ' ביום הטבילה עצמה שרי. טבילה בליל שבת, ולא גילחה מבעו"י, האריכו בזה המחברים החסידים, והתירו כשגילחה חודש הקודם, דאז אינו ארוך כ"כ. ויכולה לפספס יפה יפה כיון שהוא קצר.

מגלחין אפ' בר"ח, וכן בחוה"מ, וכן בימי המצרים.

^ב והאנשים, בערב יוה"כ, מטה אפרים כ' שיעשו חפיפה, אך המ"ב בסי' תר"ו משמיטו, וכן התהלך ד' כ' דלא ראה עושים כן. מנח"י ו' פ"ח מדייק מהאי גמ' שאין דין חפיפה אלא לאשה ולא לאיש, אפ' לענין טומאה וטהרה. ואולי מפני שאינם מקפידים על נימים בשערותיהם. אך ע' קצ"ח סעי' ו'.

או"ש איסור ד' ב' מדייק מגמ' שחופפת לבעלה ולא עבור טבילה. כלומר, מטרת החפיפה הוא שתהא האשה נאה לבעלה, ותיקנו כן סמוך לטבילה, אבל אינו משום חציצה. וכ' דזה נגד כל הראשונים ואחרונים, ורק הרמב"ם למד הגמ' כך – כך ביאר הגאון האו"ש. ועפ"ז לא שייך לאנשים בכלל, אפ' בטבילת מצוה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ז) עפי"ז, **אשה חולה** סרטן עור ל"ע, שקשה מאוד עבודה להתקלח ולרחוץ גופה, א"כ תחפוף ראשה עם מים, ותדיח רק קמטיה, ותוותר על מנהג רחיצת כל גופה, כי שעה"ד כדיעבד דמי, ותסמוך על עיון לחוד.
- (ח) הטור מביא דעת רבינו שמעיה בשם רש"י, שתקנת עזרא היה לחפוף כל הגוף. והסד"ט כ' דמחלוקתם הוא בפירוש המילה של 'חפיפה', האם הוא סריקת השער או שפשוף הגוף. לדעת רש"י, חידושו של רבא אינו אלא שדווקא מים מהני ולא שאר משקין. כ"כ סד"ט ופ"ת בשם חמוד"נ.
- (ט) הרמב"ן, כ' דחפיפת וסריקת השער של תקנת עזרא היא גם ע"י פספוס באצבעות יפה יפה, אך הש"ך כ' דעכשיו נהגו לסרוק שער ראשה במסרק, ושאר שער שבגופה כגון בית השחי או בית הערוה, עושין פספוס יפה יפה באצבעות.
- (י) ועפי"ז, אשה שלא סרקה במסרק, ועדיין לא טבלה, יש לה לסרוק במסרק לפני שטובלת. ואם כבר טבלה, ועדיין בבית הטבילה, עליה לסרוק ולטבול שוב עבור המנהג. אבל כשנמצאת במקום שאין לה מסרק [או שכבר לנתה], לכאו' יש לסמוך על פספוס יפה יפה, כי כך הוא עיקר חיוב ע"פ הרמב"ן, ואין המסרק אלא מנהג, ואין מי שחולק על הרמב"ן [מלבד רש"י הנ"ל].
- (יא) וכן **אשה חולה** סרטן ל"ע, שאם היא תסרוק השער במסרק, יתלוש כל מה שנשאר לה משערותיה, אבל פספוס יפה יפה היא כן יכולה לעשות, לכאו' נקל עבודה שלא להשתמש במסרק, ותפספס יפה יפה [ולכאו' תעשה התרת נדרים].
- (יב) אבל, בשב"ק, אשה שלא סרקה, וא"א לסרוק עכשיו משום הל' גוזז, לא נקל עבודה לסמוך על פספוס יפה יפה, כי ג"ז אסור מצד הל' גוזז¹. [בשער הראש, אבל שער בית הערוה, שייך פספוס יפה יפה אפ' בשבת, כ"ש כשקצצם].
- (יג) כך נראה להורות, למרות שהוא נגד החכמ"א; שהחכמ"א בשם סד"ט איירי באשה ששאל מסרק מחברתה ואינה זוכרת אם היא השתמשה בה, והסד"ט מיקל כשהיה פספוס יפה יפה, דאז אפ' על הצד שלא סרקה, הרי היה פספוס. ועפי"ז החכמ"א כ' דבהעדר הספק של אולי סרקה, אין להקל על פספוס יפה יפה לחוד, ומסיק בצ"ע.
- (יד) ולא הבנתי מהי ספיקתו של החכמ"א, דהרי הרמב"ן שהוא המקור של הלכה זו, כ' דפספוס יפה יפה מהני, ואינו אלא מנהג של מסרק, א"כ מדוע נחמיר בדיעבד. וצ"ע מהו הצ"ע של החכמ"א, ולכן תפוס הוודאי של הש"ך ולא הספק של החכמ"א. הרבה מורי הוראה מורים כחכמ"א זו, אבל העיקר נראה כמש"כ, דמהני בחול אבל לא בשבת.
- (טו) **בסי' קצ"ח** נתבאר שעור הדג אינו חציצה בין האשה להמים, כי הדג תחילת ברייתו במים. וזה מובא באחרונים כעצה לאשה שיש לה פצע שאסור להרטיב אותה, שיכסה בעור הדג. והנוד"ב שם איירי גם לענין שיש לה פצע כזו בראשה. וקשה, אם אינה מרטיבה את ראשה, איך יצאה ידי חפיפת הראש.
- (טז) ולא מצאנו מי שירגיש בזה מלבד המגילת ספר, והוא כ' דלפי דעת רש"י היה מקום לדון להקל, אבל אנן הלכה למעשה קשה איך יצויר דין זה.
- (יז) ואולי י"ל, שאיירי בפצע בעור הראש, ויכולה לחפוף ולהרטיב השערה עד קרוב לראשה, בלי להרטיב ראשה, ועצה הנ"ל היה לעצם הראש.

¹ ויל"ע מהו לעשות כן ע"י גוי.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (יח) **סריקה ופספוס שערות**, כ' סד"ט דאלו הסורקין השער בעודה יבשה, ואח"כ רוחצין, לא יפה הן עושות, כי השו"ע כ' דהרחיצה בחמין יהיה 'בשעת חפיפת גופה ושערה', והחכמ"א כ' דלא יצאה ידי חפיפה.
- (יט) ולכן לדינא, האשה תיזהר הרבה לסרוק שערה דווקא תוך אמבטיה או מקלחת או בעוד השער רטוב, אבל לא כשהוא יבש.
- (כ) בספר ארטסקרול כ' דסד"ט וחכמ"א רק הקפידו על סדר הדברים, שלא תהיה הרחיצה אחר הסריקה, אבל סריקה אחר רחיצה, אפ' בשער יבש, אין הכרח שיאסרו.
- (כא) והאמת, דהמעין בדברי הסד"ט וחכמ"א ודרכ"ת ועוד אחרונים, יתפלא איך ניתן ללמוד אחרת.
- (כב) **גבות וריסי עיניים**. מבואר דיש חובת חפיפה על שער הראש, בית השחי ובית הערוה, כי אלו המקומות כל כינוס שערות. והשאלה, האם חל חיוב זו גם על שאר מקומות כינוס שערות, כגון גבות וריסי עיניים.
- (כג) המדקדק יראה שהש"ך כ' 'כגון' בית השחי וערוה, ואילו החכמ"א כ' 'דהיינו'.
- (כד) אלא, שהחכמ"א כ' בסי' קכ"א שתרחץ בחמין כל מקום שער שבה ובריסי עיניה, ותפספס בידיה וכו'. וכ"ה בבא"ח⁷. אך גם הוא כ' רק ריסי עיניה ולא כ' מענין גבות. ואולי, לא אמרו כן משום תקנת עזרא, אלא מצד הסרת לכלוך העיניים.
- (כה) וכן הורה ר' אלישיב לדינא, שאין חובת חפיפת שער של הגבות ושל ריסי עיניה, מצד תקנת עזרא⁸. וכן מורים תלמידיו.
- (כו) ופשוט, דכ"ז מלבד עצם הסרת חציצות כגון הלכלוך שעליו דיברו החכמ"א ובא"ח, וכגון איפור.
- (כז) **מברשת או מסרק**, כל הפוסקים דיברו על מסרק, ומסתברא דמברשת הוא רק שורות שורות של מסרקים [ולא אלו העשויים רק משערות], אך יראתי להורות כן בדבר שלא ראיתי בשאר ספרים.
- (כח) **מעשה נורא באשה בחופש שהמקווה פתוח רק שעה אחת בערב, והודיע לה הרב רק באותה שעה שהבדיקה שלה ביום א' היתה בסדר, והיא חששה עד כה שלא היה בסדר, נמצא, היא הכינה עצמה מעכשיו לעכשיו, ובמקום לסרוק במסרק או באצבעות יפה יפה, אמרה לעצמה שכבר התקלחתי לפני שעה, שער שלי הוא ישר ולא עם קשרים ונימים, ולכן בדקה שערה בעיניה, וטבלה, ולנתה.**
- (כט) וזה שו"ע מפורשת בסעי' ח', שאפ' בדקה אח"כ ולא מצא נימין, לא עלתה לה טבילה. וחוזרת וטובלת עם ברכה.
- (ל) והנה, היה מקום לפרש טעמא דדין זה משום דלא קיימה תקנת עזרא, וא"כ מדרבנן היא נדה וודאית לכל דבר. אך הש"ך כ' דלא מהני לסרוק אח"כ לבדוק אם יש נימין וקשרין, דאולי בעת הסריקה יפתחו הקשרים, ובאמת היה חציצה. והסד"ט כ' דאפ' באצבעות נמי חוששין שתפתח הקשרים בלי לשים לב. וקשה, מדוע תלו הטעם משום הא, הא הל"ל דאפ' בלי חשש שהיה חציצה, הא ודאי לא קיימה דין תקנת עזרא.

⁷ שמיני י"א.

⁸ כי הלא אינה עושה כלום ע"י פספוס שערות אלו.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (לא) והנה, אם התקנה היתה לסרוק לפני שטובלת, אכן צ"ע, אבל אם תקנת עזרא אינו מחייב פעולה, אלא מחייב בירור וידיעה שאין שום חציצה, א"כ היה מקום לומר שיהני גם לאחר הטבילה. ואם כצד הזה, מובן הש"ך וסד"ט.
- (לב) אשה ששכחה [באמת, ולא 'עצבים' בעלמא] לפספס בשערות בית הערוה [בבית השחי קיל טפי משום בית הסתרים], ובדקה אח"כ ולא מצאה נימין, ע"פ הנ"ל הוי לן לחייבה לחזור ולטבול.
- (לג) אמנם, ר' אלישיב הורה שאי"צ לחזור ולטבול כיון שבדקה ולא מצא נימא.
- (לד) ונחלקו תלמידיו בביאור הענין. י"א שהרחיצה לפני הטבילה עולה כפספוס לשערות הללו [כי הם קצרים ולא מסובכות].
- (לה) א"נ י"ל, דהואיל ובדקה אח"כ וראתה שאין נימין, מותרת. כלומר, הש"ך וסד"ט אסרו למעלה בשער הראש דשמא תתיר נימא בלי לדעת ממנה, אבל בשער בית הערוה, היא יכולה לראות ולדעת שלא היו קשורות ומסבכות, וזה כפי הצד שתקנת עזרא היא בירור, ושייך לעשותו גם אחר הטבילה.

חפיפה ועיון

- (לו) הט"ז סק"ד מוכיח מהא דאין האשה יכולה לראות כל מקום שבגופה, שאין החפיפה 'מלבד' העיון, אלא החפיפה היא במקום העיון, כי אין לך עיון יותר טוב מחפיפה. הערוה"ש סק"ב מדייק כך מלשון הגמ', מדלא אמרו 'נמי'.
- (לז) הפרדס רימונים מגביל הט"ז רק למקום שהאשה ידעה וחפפה עבור טבילה, וכדי להסיר חציצות, אבל לא לאשה שרחצה לתענוג או שום שאר מטרה. כגון אשה חילונית שחשבה שהחפיפה הוא 'תהליך רוחני' להכשיר 'הנשמה' עבור הטבילה, לא יצאה ידי חובת חפיפה.
- (לח) הסד"ט כ' דלא כהט"ז, וחולק עליו ומק' משו"ע וראשונים, וס"ל שאין החפיפה במקום העיון, אלא צריך גם לבדוק. ומודה דיכול לעשות שניהם בב"א, ואי"צ להיות תהליך בפנ"ע, אבל א"א שחפיפה ממילא יהיה במקום עיון, אלא צריך ידיעה בפועל.
- (לט) והנה, לא בכל מקום שבגופה נחלקו, כי לענין קציצת ונקיית ציפורניים גם הוא מודה שאי"צ עיון מלבד עצם הפעולה, אלא רק בשאר מקומות שבגוף נחלקו.
- (מ) הערוה"ש סק"ז וכ"א מביא הט"ז, וכ' דא"א לומר כדבריו, דחובת חפיפה הוא סריקת השער, והמנהג לרחוץ הוא כדי להסיר חציצות ולהיות עיון בכל הגוף כולל השער. כלומר, מה שאנו מכנים 'חפיפה' הערוה"ש קורא 'עיון'.
- (מא) והנה, היה הרבה מקום להבין הט"ז כדברי הערוה"ש, שחפיפת הגוף היא במקום עיון, וכן, קצת קשה להבחין בין הסד"ט דמודה שמהני כשהוא למטרת טבילה, ובין הט"ז שמודה שלא מהני כשאינה יודעת מה היא עושה; וא"כ ק"ק באיזה ציור נחלקו.
- (מב) ואכן, המראה כהן כ' שלא נחלקו, אלא כל א' מודה לחברו. ואינני יודע איך ס"ל שהסד"ט אינו חולק, כשהסד"ט אומר להדיא שהוא חולק.
- (מג) ולדינא, כו"ע מודי לדברי החו"ש, דחפיפה למטרת הסרת חציצות עבור טבילה, מהני לכו"ע כעיון/במקום עיון.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

(מד) בעלת תשובה, שאמרו לה לקחת מקלחת טוב מאוד לפני שטובלת, לכאן לא יצאה ידי חובת עיון, כיון שלא ידעה מטרת הרחיצה, כ"ז שלא עיין בה הבלנית.

(מה) מנהג הנשים לעיין על עצמן שוב מיד לפני שטובלת, כל אימת שטובלת, אפ' בליל חול. ופשטות זה נובע מהחיוב לעיון שוב כשלא חפפה סמוך לטבילה, כדלקמיה בסי' זה, וממילא נהגו כן משום לא פלוג.

(מו) ורש"ז הוסיף לבאר, והמשיל את זה לבדיקת חמץ, שבודקים כל מקום אע"פ שניקה כבר, כדי לוודא שאכן ניקו כל דבר וכל מקום כתיקונה; ודין בדיקת חמץ הוא דין עיון זו, שהוא לוודא שאכן חפפה כל מקום שבגופה, ולא שכחה איזה דבר, וזה שייך אף בימות החול.

אמבטיה או מקלחת

(מז) אשה שיש לה בעיות בגב, וקשה לה להיכנס לאמבטיה, האם סגי לה במקלחת או שצריכה דווקא אמבטיה כדי לקיים דינו של רבא והמנהג של רחיצת כל גופה.

(מח) וכן, מי שאין לה אמבטיה בבית, ואינה יכולה להשתמש בזו של הבית טבילה [כגון ליל שבת], וכן מעוברת שהרופאים אסרו לה לרחוץ באמבטיה חמה, וכהנה רבות; האם יש חיוב של אמבטיה.

(מט) המהר"ם שיק בסי' קס"ב מדייק משו"ע שכ' 'ותשטוף' שאי"צ דווקא אמבטיה אלא סגי במקלחת. וכן ר' משה' כ' דאינו מדינא, אך כ' שהוא מנהג כשר. [נפק"מ לענין התרת נדרים].

(נ) ועפי"ז דן כל ציור לחודיה עד כמה נחייב אותה, הואיל ואינו חיוב אלא מנהג. ודע, דקיום מנהג זו אינו מחייב מים רותחים, ואינו מחייב אמבטיה של חצי שעה, אלא גם אמבטיה רגילה לכמה דקות יצא ידי חובת מנהג זו.

(נא) אך דע, דאם יש לה גלידים שצריכה מן הדין לרכבם, יתכן שזה רק אפשרי באמבטיה ולא במקלחת.

ספק חפיפה

(נב) מעשה שהיה, אשה לקחה מסרק עמה להמקווה, אך אינה זוכרת אם השתמשה בה. היא יודעת שעיינה בראשה, אבל לא זוכרת אם סרקה בפועל. וכבר לנתה עם בעלה. האם חוזרת וטובלת. ואירי באשה שיש באמת חשש, ולא שהיא סובלת מ'עצבים'.

(נג) והנה, ודאי עיינה, ספק חפפה, וזה דין דרבנן, א"כ ספק דרבנן לקולא. אך, בסי' ק"י נחלקו ש"ך וט"ז אם אמרי' כן אפ' בחזקת איסור.

(נד) סד"ט בסוף שיעורי טהרה מאריך בשאלה שלנו, וטען כי אין להקל בספק בטענת ספק דרבנן לקולא, כי תקנה זו נתקנה על הספק. כלומר, מה"ת סגי בעיון, אך עזרא בא ותיקן שלא מספיק לסמוך ש'מסתמא' אין חציצות, אלא צריך לוודא מאה אחוז שאין חציצות. וא"כ, כ"ז שלא חפפה וסרקה בוודאי, בוודאי לא קיימה תקנת עזרא בכלל. ומדמה לבדיקת חמץ, שהמצווה הוא לצאת מידי כל ספק, ולכן אין להקל בספיקו.

¹ ג' נ"ו ב', וכן בתורה והוראה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (נה) ועוד, הא דאמרי' ספק דרבנן לקולא, היינו במצוה או חיוב דרבנן בעלמא, אבל כאן החיוב הוא כגדר וסייג לאיסור תורה, א"כ מאוד יתכן שיהיה לה החומר של האיסור תורה, ולא נגיד בה ספק דרבנן לקולא.
- (נו) ותו, א"א להקל כאן מחמת ספק דרבנן לקולא, כי הוא דשיל"מ, כשיטבול שוב ולא יהיה שום ספיקות. ואין לטעון דהא הנוד"ב בצל"ח במס' ביצה, כ' דהנ"מ במידי דאכילה, אבל בדבר שיש בו שימוש חוזר, א"א לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, כי רוצה השימוש היום וגם מחר; וה"ה כאן, רוצה לשמש ושאר קורבות עכשיו, וגם למחרת.
- (נז) אין לטעון כן, כי כבר הארכנו בטוב טעם ודעת בסי' ק"ב להוכיח שדברי הנוד"ב אינם אמורים אלא כשהתורה אומרת לו להמתין, אבל אם אינו אומר להמתין אלא לעשות פעולה מסויימת, בזה אין טענת הנוד"ב.
- (נח) ולא היה מקום לדון כאן אלא כשהוא בליל שבת, שא"א לה לחפוף ולסרוק שוב בשב"ק, דאולי בזה אה"נ יהיה טענת הנוד"ב. ע"ע מש"כ בזה שם, בהערה.
- (נט) הפ"ת דן בשאלה שלנו, ודן מצד סירכא נקט. כלומר, מי שמוצא את עצמו בק"ש בפרשה שלישית, אין לחשוש שמא דילג פרשה שנייה של והיה אם שמוע, אלא תולין שקרא כדרכו וכהרגלו, ושומר כל הפרשיות.
- (ס) והט"ז בסי' ס"ט כ' דה"ה במליחה, אם מסופקת אם מלחה חתיכה מסויימת, תולין שמלחה הכל כהרגלה. הש"ך שם חולק, וס"ל דחתיכה שלמה הוא דבר גדול, ואם אינה זוכרת מליחתו, ודאי שכחה למלחה. הערוה"ש כ' ההיפך, דדבר גדול, לא היה מסופק בכלל אם התחיל למלחו אא"כ אכן מלחו, דאל"ה לא היה מסתפק כבר.
- (סא) וכתבו אחרונים שם, דכו"ע מודי שאם ודאי מלחה החתיכה, אלא מסופק אם מלחה חלק מסויים באותה חתיכה, בזה אנו אומרים דסירכא נקט ומלחה את הכל.
- (סב) ובנידו"ד, לכאן' סריקת השער הוא מעשה גדול, ותולה על מח' ש"ך וט"ז האם אמרי' ביה סירכא נקט או לא. ואינו מסתבר שהסריקה יחשב כחלק מהמקלחת, ואם ודאי התקלחה, אמרי' שוודאי סרקה, ולדמות לחלק א' בחתיכה; כי אינו נראה כן באמת, אלא הסריקה הוא כחתיכה בפנ"ע, ותלוי במח' ש"ך וט"ז.
- (סג) והניחא אם ודאי התחילה לסרוק, והשאלה האם סיימה לעשות כן או אם עשתה מספיק טוב, היינו אומרים שכו"ע מודי בזה להקל, אבל לא כן היה ציור שלנו.
- (סד) ובמעשה שהיה, לא היתה במצב הרגיל שלה, אלא היתה במקווה חדשה, או שלא היתה מורגלת לחפוף בבית הטבילה, א"כ אפ' הט"ז מודה שאין סירכא נקט אלא במקום שיש הרגל, אבל לא בנידו"ד.
- (סה) הסד"ט מורה בשאלתן, וודאי עיינה ספק סרקה, אם לא לנתה, חוזרת וטובלת; לנתה, אי"צ לחזור. וחכמ"א למד דברי הסד"ט להקל רק כשוודאי פספסה, אבל אינו מוכרח. [ואם היא רוצה לחזור, מסתימת הפוסקים משמע שאין לעשות כן, ואולי משום שלא יהיה ליבו נוקפו].
- (סו) ויש לצרף להקל דברי השבות יעקב' שמדייק משו"ע סעי' ח' ש'אם לא חפפה כלל' לא יצא, משמע שאם לכה"פ התחילה, סגי בדיעבד.

¹ ב' ע"ח.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

(סז) והנה, אשה שמסופקת בעודה בבית הטבילה, חוזרת בכל אופן, ואפ' אינה שואלת. ורק שואלין כשנזכרו לאחר זמן, וא"כ, לכאן דומה למי שמסופק אם אמר יעלה ויבא, שאם נולד הספק תכף, חוזר ומתפלל [סירכא נקט שלא אמרו], ואם נולד רק אחר זמן, לא חוששין. וא"כ לכאן ה"ה בנידון נמי נימא הכי, דאם תכף משחזרה לביתה זכרה, אה"נ תחזור, אבל אם היה אחר זמן, כגון לנתה, וכגון למחרת, יש להקל מטעם הנ"ל. [ואולי זה היתה כוונת הסד"ט להקל כשלנתה].

(סח) ובאמת, אם האשה זוכה לטבול במקווה שיש בה בלנית יר"ש, שדורשת וחוקרת אותה אם ואיך חפפה, ועוברת יחד עמה על כל הרשימה של חפיפות וחציצות, והאשה לוקח את הבלנית ברצינות, א"כ אין לחשוש לכלום, כי אם באמת לא סרקה, ודאי היתה זוכרת אז, ומדלא זכרה אלא אח"כ, ע"כ אינו אלא עצבים בעלמא [כמובן אם לא שאומרת ברי לי, דאז אין שום ספק].

(סט) אך, אם תכף כששמעה שיעור על הלכות אלו נולד ספק בליבה, כגון שזכרה שענתה לטלפון באמצע הסריקה, ואינה זוכרת שהמשיכה לסרוק אח"כ, אפ' אם היה אחר זמן רב, עדיין נקרא ספק, ולא שייך ליעלה ויבא הנ"ל. ובציור זו, לכאן ג"כ אין סברת סירכא נקט, כי ענתה טלפון באמצע.

(ע) ולמעשה, בציור כהנ"ל, כיון שלנתה, ויש השבות יעקב, ויש הסד"ט שלא כדברי החכמ"א, והוא מילתא דרבנן, יש להקל.

--- סעי' ב' – מים קרים, ונתר ---

חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים, לפי שמסבכין את השיער, אלא במים חמים; ומיהו אפילו בחמי חמה סגי. ולא תחוף בנתר הנקרא בערבי: טפל (רמב"ם בפ' המשנה פ"ב דכלים) ובלע"ז: גריד"א (ריב"ש), לפי שמחתך השיער וחוזר ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים המסבכים השיער. הגה: וכל זה לכתחלה, אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורין ומסובכין, שרי (מהרי"ק שורש קנ"ט). ואשה שצוו אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים, רק ביין, יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהן; ואם אין הרופאים בקיין בדבר, יש לאשה לנסות עצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות, (גם זה שם).

מים קרים

- (א) גמ' נדה ס"ו: אמר אמימר משמיה דרבא אשה לא תחוף אלא בחמין אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה, צונן מ"ט לא משום דקרירי ומשרו מזיין.
- (ב) ופירש"י, 'ומשרו מזיין' מקשים את השיער, ואין הלכלוך שבהם עובר. והרמב"ם למד אחרת, שמים קרים לא מועילים כיון שהם מקלקלים ומתקשר השערות ומסבכין.
- (ג) כלומר, רש"י הבין שמים קרים לא עובדין כמו חמין, ואילו הרמב"ם למד שמקלקל השער.
- (ד) עפ"ז, מקלחת קרה, ואח"כ חמה, מהני לכו"ע. אבל מקלחת חמה ואח"כ קרה, כגון שנגמרו מים החמים, לרש"י מהני כי הצליחה להעביר הלכלוך, ואילו לרמב"ם עכשיו קלקלה כל מה שעשתה.

^ח מקוואות ב' י"ח.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ה) שו"ע כ' כרמב"ם, אבל לדינא גם חוששין ומחמירין כרש"י.
- (ו) ובגדר של חמין, באו"ח סי' שכ"ו מבואר שיש ג' דרגות שונות, צוננים, פושרין, וחמין. ואם כאן אנו צריכין חמין, משמע שפושרין אינו מספיק. וכ"כ התעוררות בתשובה סי' ק"א לגבי מקווה שלא מצליח לחמם המים אלא עד פושרין, ומפקפק בה טובא.
- (ז) אמנם, החכמ"א קב"א ובא"ח^ט כתבו בסתמא שגם פושרין מהני.
- (ח) ומהו הגדר של פושרין ושל חמין. בהל' שבת אמרנו שחמין הוא הדרך של רחיצה רגילה. ועפי"ז מובן מה שמלמדין לכלות שירחצו Nice Hot Bath/Shower. ואם לא הצליחה להגיע לדרגא של חמין [כיון שאין גדרו ברור, וכגון בזמן הקיץ] לכה"פ יש חכמ"א ובא"ח לסמוך עליהם.
- (ט) אם רחצה שיערה בצונן, כגון שנגמר המים חמים, לרמב"ם לכאן קלקל את הכל. אך, כ' הש"ך דאי"צ לחזור הביתה, אלא בודקת שיערה, ואם אינו מקושר, יכולה לטבול בפעם הזה.
- (י) ואם עדיין לא חפפה, אך היא בבית הטבילה ואומרים לה שאין מים חמין, מסברא היינו אומרים דשעה"ד כדיעבד דמי, ותחפוף בצונן ותבדוק כמ"ש"כ הש"ך. אך הסד"ט כ' לדחות הטבילה, ולהמתין עד שיהיה חמין! ויל"ע אם קיי"ל כן, והאם יש חולקין.
- (יא) **מעשה במקווה שנגמרו לה המים החמים, ולכן הנשים חפפו וסרקו בצונן, וטבלו, לא שאלו שאלות, מה דינם.**
- (יב) וכ"ת הא הש"ך הנ"ל היקל בדיעבד, י"ל, היינו רק כשחפפה בצונן, ובדקה אח"כ לראות שלא נסתבכו שערותיה שאי"צ לחפוף שוב, אבל בלי לבדוק במיוחד עבור זה, מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה, ולא יצאה אפ' לדעת הש"ך.
- (יג) ולכן נראה לומר שצריכין לחזור ולטבול, אפ' אם לנתה [בלי ברכה].
- (יד) [יל"ע, אם בור הטבילה חם, האם יכולה להכניס ראשה ולסרוק ואז לטבול. לכאן כן.]

סבון ומרכך

- (טו) השו"ע כ' דנתר ועוד סבונים אינם טוב לחפיפה, כי חותכין ומסבכין שערות. וכ' ש"ך סק"ג דסבון שלנו אינו עושה כן ואינו מסתבך אלא מעביר הזוהמא, וכן נוהגין וחושבין זה למצוה.
- (טז) והכי נוהגין לחפוף הראש עם סבון.
- (יז) הדרכ"ת סקי"ג מביא דברי חיים להחמיר בכל סבון, כי מי יודע אם הוא כנתר של הגמ'.
- (יח) ובענין מרכך, **נאריך בס"ד בס"י קצ"ח**. וקיצור הדברים הוא שרבני לייקווד אוסרים כי זה שכבה דקה על השער שנותן לו הרגשה נעימה, וא"כ זה יהיה חציצה. וס"ל דהואיל וזה רוב של 'שטח' מסויים בגוף, רוב שער ראשה, אולי הוא חציצה מה"ת. וכ"ת כל לנוי אינו חוצץ, הא באשה שמכסה שיערה אינו עושה כן לנוי.
- (יט) ומסתברא, דמודי באשה שיש לה שער מתולתלת שא"א לה לסרוק בלי מרכך, שצריכה להשתמש בה, ושתרחץ אח"כ יפה יפה.

^ט שמיני י"א.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

(ב) מאידך, החולקין ס"ל דמה שיש שכבה דקה שאינו נראה אלא ע"י מקרוסקופ, אי"ז חציצה, ואדרבה, ע"י מוצר זו יכולה לקיים תקנת עזרא בהידורה. ואולי עובר כ"כ טוב, שיהני אפ' כשרוחצת במים קרים.

--- סעי' ג' – מתי חופפת ---

חפיפה צריכה להיות לכתחלה סמוך לטבילתה. והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך, ואז תטבול. וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם. הגה: ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, או שא"א לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות (בית יוסף בשם הפוסקים ובשם הרמב"ם פ"ב דמקואות). ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי.

מח' רש"י ושאלות

- (א) כו"ע מודים, בין אם חפפה האשה מבעו"י, ובין אם חפפה בערב סמוך לטבילה, יצא ידי חובתה, ואף עושה כן לכתחילה כשאי אפשר לה. ונחלקו הראשונים מתי הזמן הכי טוב לחפוף לכתחילה.
- (ב) רש"י חושש שאם תרחץ בערב סמוך לטבילתה, תהיה מהומה לביתה, ומפני כן לא תחפוף טוב, ולכן עדיף לחוף מבעו"י. מאידך, השאלות לא חושש להכי, רק חושש שאם תחוף מבעו"י, לא יהיה סמוך לטבילה, ויש לחשוש לחציצות ביני ביני, וא"כ עדיף להסמך החפיפה לטבילה.
- (ג) החשש [לכתחילה] של השאלות, הרשב"א בת"ה כ' דחושש שמא יתסבכו שערותיה. מאידך, ר"י מלוני"ל כ' דחוששין שמא תעסוק בדבר אחר ביני ביני, שיבטל חפיפה הראשונה, ויחייב חפיפה חדשה, ונמצא היא טובלת בלי חפיפה.
- (ד) דעת הרמב"ם הוא כדעת השאלות. הגר"א כ' רוב פוסקים כהשאלות. ובמק"א אחר כ' 'כל' הפוסקים. תשו' הרמ"א כשאלות. מאידך, הש"ך מאריך להוכיח דהעיקר כשיטת רש"י. לדינא, קיי"ל כהגר"א, דדעת השאלות הוא העיקר, וכ"פ שו"ע ורמ"א ושאר אחרונים. ועמש"נ לקמיה בסעי' הבאה בדעת המ"ב בזה.
- (ה) וסד"ט כ' דאשה שאומרת דיותר נוח לה לחפוף בבוקר מבערב, שצריך להורות לה שאסור לעשות כן [כשאינה חופפת שוב בערב], כי אע"פ שנוהגין כרש"י בלית ברירה, כגון בע"ש, מ"מ ביום חול אין לנהוג כן לכתחילה.
- (ו) בדה"ש מביא לחם ושמלה, וכ"ה באמת סד"ט בשם בעה"מ, דהואיל ועיקר הדין הוא כשאלות, אשה שחשבה שלא יהיה לה פנאי לחוף בערב, ולכן חפפה מבעו"י, אם בערב נזדמן לה פנאי, עליה לחוף שוב, לקיים העיקר הדין של השאלות. ודבריו אמת, אבל לכאו' אי"צ לעשות אלא חפיפה שהוא מעיקר הדין, והיינו סריקת השער [מועט, כדסעי' ד'] כשהוא רטוב ממים חמים, וגם הדחת קמטיה, ותו לא.
- (ז) הרא"ש מביא מנהג כשר לצאת ידי שניהם, והוא להתחיל מבעו"י, כדי שלא תהיה מהומה לביתה, ואז לטבול מיד, כדי לקיים דעת השאלות. וזה מובא בשו"ע. ומביא עוד מנהג כשר, אע"פ שחפפה בביתה, ישא עמה מסרק לבית הטבילה, כדי לסרוק תכף סמוך לטבילתה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ח) הש"ך סק"ז כ' במדינות אלו נוהגות להשתטף ולחוף ולרחוץ ולסרוק הכל בבית המרחץ סמוך מיד לטבילה ונכון הוא. ואם הש"ך דס"ל שהעיקר כרש"י אמר כן, כ"ש אנן נוהגין כן. וכן באמת נשים שלנו, אע"פ שחפפה בבית, מ"מ לפני שהיא טובלת היא מתקלחת מהר, וסורקין שערן שוב.
- (ט) כ' נוד"ב קי"ז דאפ' לדעת רש"י יש אשה שיכולה לחוף בערב לכתחילה, והיינו כלה, כיון שאינה מהומה לביתה, כי אין לה בעל'.
- (י) הש"ך מביא תשו' מהרש"ל, ואיירי בציור שאין הנשים יכולים לקיים המנהג הכשר ולהתחיל לחפוף מבעו"י כיון שבית הטבילה נמצאת בחצר ביהכנ"ס, ויש חוסר צניעות ופרסום הטבילה להיכנס מבעו"י כשיש אנשים מסתובבים שם, וס"ל דזה מקרי א"א לקיים דעת רש"י, וא"כ גם רש"י מודה דתחוף בערב, כיון שאי אפשר.
- (יא) ותיקן המהרש"ל דשכעושה החפיפה בערב, כציור הנ"ל, תעסוק בהחפיפה שעה אחת שלא תהיה מהומה לביתה, ואז יצאה ידי דעת רש"י ג"כ. [שעה לכל ההכנות כולם, כולל הסרת איפור וכדו', ואי"צ לשבת באמבטיה שעה שלמה].
- (יב) ויל"ע, האי תקנה שתקציב שעה להחפיפה, האם הוא להרוויח הבנת וסברת רש"י, או"ד גם רש"י עצמו ס"ל דדי בהכי. כלומר, האם אשה הנוהגת כן היא אשה כשרה כמו האשה שהתחילה מבעו"י, או"ד לא יצאה דעת רש"י, אבל הסברא והחשש של רש"י יצאה.
- (יג) המחצה"ש, פרדס רימונים, וכן מבואר ממהרש"ל וש"ך, למדו שאינו דעת רש"י לכתחילה, אלא הוא להרוויח הבנת רש"י. ואינו 'במקום' המנהג הכשר להתחיל מבעו"י, דס"ל שדעת רש"י היה תקנה לחוף מבעו"י, בלא פלוג, ואת זה לא קיימה, אבל קיימה ה'טעמא דקרא'.
- (יד) אמנם, לא כן הוא דעת ר' משה"י, וס"ל שא"א לומר שלדעת רש"י יש כאן תקנה קבועה, כי הלא אינו אלא לכתחילה, ולא שייך מושג של 'תקנה קבועה' ו'לא פלוג' בדבר שאינו אלא לכתחילה. אלא ע"כ, יש כאן חשש בעלמא של מהומה לביתה, ואם היא חופפת מבעו"י היא יצאה מכלל חשש זה לכתחילה, וכן אם היא 'מטפל' בחשש זה באופ"א, כגון ע"י קביעת שעה של חפיפה, ג"כ יצא דעת רש"י לכתחילה.
- (טו) לפי"ז, בן תורה שרוצה לדעת אם לצאת מכולל או ישיבה מוקדם כדי שאשתו תוכל לקיים ה'מנהג נכון' של השו"ע להתחיל החפיפה מבעו"י, לפי ר' משה ודאי אין לו לעשות כן, כי יכול לקיים המנהג ומעלה זו במילואה אם תקציב זמן בערב.
- (טז) מאידך, שבה"ל כ' דיש לו לחזור הביתה עבור זה, כי הוא למד כשאר אחרונים, שחפיפה בערב אינו יוצא אלא החשש של רש"י, ולא דעת רש"י בשלמותה. וכן החו"ש למד כך, אך כ' דאם יש לו חברותא, הוא משעובד, ואין לו לחזור מוקדם, אבל אם אין לו חברותא, הרשות בידו [מסתמא מטעמי ביטול תורה].^{יב}
- (יז) הנוד"ב הנ"ל שס"ל דגם רש"י מתיר לכלה לטבול בערב כי אינה מהומה, לכאו' כר' משה, דאלת"ה, נגיד לא פלוג. אך זה אינו, כי יתכן שיהיה לא פלוג לכל נשים נשואות, אבל לא לכלה, שהיא בגדר בפני עצמה.

^י כי מהומה היינו לבעלה, ולא משום שהיא מפחדת מהחושך. להוציא מלבן של טועים.
^{יא} ב' פ"א.

^{יב} מו"ר אמר בשם ר' אלישיב שסגי אם היא קוצצת ציפורניה מבעו"י כדי לקיים דעת רש"י. ולא הבנתי, חדא, כי רש"י איירי על חפיפה, ואילו קציצת ציפורנים אינו חפיפה אלא הסרת חציצה. ועוד, איך הועילו החשש של מהומה לביתה כשיש לה כל שאר ההכנות לעשות, וניחוש שמא תמהר בסריקת הראש. וצל"ע.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (יח) ממשיך ר' משה ומחדש, דאע"פ שהמהרש"ל וכל האחרונים^י כתבו להדיא 'שעה אחת', ואף פירטו ואמרו שהוא א' מכ"ד שעות של היום, והבהירו 'דווקא', מ"מ ס"ל לר' משה דלאו דווקא, וסגי שתקבע לעצמה זמן הידוע לה שתוכל לחפוף היטב במתינות בלא מהירות. ואם אשה יודעת שיכולה לעשות כל ההכנות בארבעים דק', סגי בהכי.
- (יט) [ואע"פ שר' משה ידוע שכוחו וגבורתו מלא עולם, מ"מ תמוה איך חלק על כל הני, כשאמרו דווקא והוא אומר לאו דווקא. ואולי ס"ל דאלו איירי בנשים שלהם, שלא היו מתקלחות ומתרחצות כ"כ כמו נשים שלנו, א"כ לקח שעה, משא"כ נשים שלנו יתכן שסגי בפחות. ומשמע כזה בר' משה. וע"ע בזה.]
- (כ) להחולקים על ר' משה, וס"ל שאינה מקיימת דעת רש"י אלא היכא שהיא מתחלת מבעו"י, וכך הוא מנהג הכשר, ע"כ אין למנהג כשר זו תוקף של שאר מנהגים, כי הלא בית הטבילות אין להם מספיק מקום לכל הנשים לעשות כן, אלא למקצתם. ועוד, הלא כל אשה שזוכה לילדים או לעבודה, אינה יכולה לעשות מנהג כשר זו. וא"כ, מנהג שרוב רובם של נשים אינם יכולות לקיים, אינו מנהג עם כל הלכות מנהג, אלא הנגה ראויה ומשובחת. כך טען שבה"ל.
- (כא) מכל האחרונים הקדמונים שהאריכו כ"כ בענין קיום מנהג כשר, מבואר שיש ב' נושאים שונים. הא' הוא עצם דעת רש"י, שיש חשש מהומה, וע"ז צריך לסדר שלא תהיה בהולה. ושנית, עצם קיום 'מנהג' זו, ומה נקרא ביטול המנהג. וע"פ דברי שבה"ל הנ"ל, רואים שאצלנו אין לזה התוקף של מנהג, אלא הוא הנהגה ראויה, לצאת ידי דעת רש"י, מחשש מהומה לביתה, ולא מחשש קיום המנהג^י.
- (כב) הגרש"ק במי נדה ובקנאת סופרים מביא כמה לימודי זכות על אלו שלא מקיימים המנהג, כגון שיש יותר מים חמים, ויש בלנית שבודקת אותה ומשגיח עליה. ואם אצלו הוא לימוד זכות על מנהג, אצלנו אין מנהג, היכא שבאמת אינה מהומה לביתה.
- (כג) ולכן, אשה שטובלת במוצאי תענית, וקשה לה להתחיל מבעו"י, נקל לכתחילה לחפוף בערב. ואם יש לה כח להתחיל ביום, אשרי לה, ואין לחוש מצד רחיצה בתענית.
- (כד) כדי לקיים דברי השאילתות, בעינן חפיפה 'סמוך' לטבילה. ומהו סמוך לענין זה. כגון, אשה שאומרת שיכולה לחפוף בערב שעה לפני הטבילה, האם הרוויחה דעת השאילתות, או שכדאי לה לחפוף מבעו"י כדי שלכה"פ תרוויח דעת רש"י.
- (כה) י"א השיעור הוא חצי שעה, אך אין ראייה לכך. ואולי, מהא שבע"ש א"א לקיים השאילתות, רואים כמה סמוך צריך להיות. עכ"פ אינו ברור.
- (כו) ובאנו לאפוקי מי שדימה את זה לדברי היראים שכ' ג' שעות. והוא דמיון שגוי, כי היראים איירי באשה שמצאה חציצה אחרי הטבילה, וכ' דאם חפפה סמוך, כב' או ג' שעות לפני, יש לתלות שבא אחר הטבילה; וכ"ז לענין לתלות לאחר מעשה, אבל לא לענין איך מקיימין דעת השאילתות לכתחילה.
- (כז) כשמקיים דעת רש"י ועושה כל ההכנות ביום, כמה זמן יקח. והנה, לא מצאנו השיעור של שעה אלא לענין לילה לקיים רש"י שלא תהיה מהומה, אבל ביום שבלא"ה אינה מהומה, לא מצאנו שיעור, לכן תעשה ההכנות בנחת וברוגע, ואי"צ להתסכל על השעון. ואע"פ

^י בית שלמה ב' קצ"ח, ערוה"ש, קיצשו"ע.

^י וכ"ת הא בזמנם גם היה להם ילדים, צ"ע, אבל עכ"פ בזמננו אינו מנהג.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

שדרכ"ת כ' חצי שעה, ושבה"ל כ' דהמנהג הוא שעה, מ"מ העיקר הוא כמש"כ, ע"פ כל האחרונים ונו"כ.

(כח) הנה, בסי' קצ"ז היו מקרים שהתרנו לאשה לטבול ביום. והיה מקום לומר שג"ז אי"צ להקציב זמן לחפיפה, שהרי אינה בהולה כי בלא"ה אסורה בתשמיש, אך זה אינו, דהואיל והיה מקום שם להתיר חיבוק ונישוק מבעו"י [כ"ש כשהטבילה היה ביום ח'], א"כ מסתבר דיש מהומה לביתה גם עבור שאר קרבות. ולכן, עליה להקציב שעה לחפיפות.

(כט) אשה שמכין עצמה בבית, המנהג כשר הוא לשאת עמה המסרק לבית הטבילה. זאת אומרת, שלא תלך שם להתקלח ולטבול, דאז הוא רק מבטלת חפיפה ראשונה, אלא עליה לקלח שעה במים חמים, ולסרוק שוב, וכל שמוסיפה ע"ז שאר גופה, קדוש יאמר לה, אבל העיקר הוא לסרוק שוב בחמין.

(ל) אשה שיש לה ברירה בין עשיית החפיפה בבוקר כשהיא רגועה, או בערב סמוך לטבילה כשהיא עייפה, כ' ר' משה שעליה לעשות בערב, כדברי השאילתות, וס"ל דאם תקציב זמן לזה, יוצא ידי שיטת רש"י לכתחילה.

(לא) אמנם, ע"פ שו"ע ה"ל לומר שתתחיל משהו מבעו"י, ואז לסיים השאר בערב. וא"כ ק' מדוע שינה ר' משה מהוראת שו"ע. עכ"פ לדינא, מורים כר' משה, ולא מורים להתחיל החפיפה בבוקר, ואולי כדי שלא יתבטל דין השאילתות להסמין חפיפה לטבילה. אך, אם יכולה להתחיל בצעריים, בזה תנהוג כשו"ע, להתחיל מבעו"י, ולסיים בערב.

(לב) אשה שיש ברירה בין עשיית החפיפה מבעו"י ולא לעשות כלום בערב סמוך לטבילה, או לעשות הכל סמוך לטבילה ואפ' לא להתחיל מבעו"י, ע"פ מש"כ למעלה, אין ספק שעליה לעשות רק בערב, כי דברי השאילתות עיקר, ולא לנהוג כרש"י. וזה דלא כדברי ספר הארטסקרול שמסיבה לא ידועה פסק כרש"י.

(לג) ואפ' אומרת שבערב לא תהיה רגועה, כ' ר' משה^{טו} שאין לה לחפוף ביום אלא בערב, כיון שלמעשה יכולה בערב, והעיקר כדברי השאילתות, וא"כ תחוף, ותרגיע את עצמה בערב.

(לד) אשה שקצב לעצמה זמן לחפיפה בערב, וסיימה טרם מלאות הזמן, יל"ע מה דינה; האם יכולה לטבול מוקדם, או שצריכה להמתין, או"ד נגיד לה להתחיל שוב כיון שע"כ היתה מהומה ולא חפפה כראוי.

(לה) ולכאוי, האפשרות השלישית אי"צ לעשות, כ"ז שמבררת שחפפה כראוי. ולטבול עכשיו, א"כ בטלת כל הענין של הקצבת זמן, ושוב יש חשש מהומה לביתה. א"כ מסתבר שחייבת להמתין. וכן באמת משמע מר' משה שם.^{טז}

(לו) **בעיקר הענין של התחלת החפיפה**, הק' הבדה"ש סק"מ, הא חפיפה הוא סריקת שער הראש בחמין, ולפספס שאר שער, וגם הדחת קמטיה, ויש מנהג של כל הגוף; וא"כ, קציצת ציפורניה, או לגלח שער גופה, או הסרת איפור, אי"ז חפיפה כדי להיות התחלת חפיפה, אלא זה הסרת חציצות בעלמא, וא"כ איך קיים דעת רש"י להתחיל ה'חפיפה' מבעו"י.

^{טו} ג' נ"ו ד'.

^{טז} יל"ע, לפי דעת ר' משה האם נוכל להגיד דמהא שסיימה מוקדם ע"כ טעתה בחישוב הזמן, וא"כ אי"צ להמתין. ולכאוי, רק מפעם הבא נוכל להגיד כן, דאל"ה בטלת כל הענין.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (לז) כלומר, רש"י ושאלות חלקו זה על זה, והשאלות ודאי דיבר על סריקת שערות הראש, וא"כ רש"י שחולק, ס"ל שצריך לעשות כן מבעו"י, ולכה"פ להתחיל הסריקה, וא"כ איך מקיימים את זה ע"י מקלחת או שאר פעולות שפירטנו למעלה.
- (לח) ועוד הק' שם, לדעת רש"י בעינן שלא תהיה מהומה לביתה, א"כ איך זה מספיק להתחיל לסרוק השער חמש דקות לפני שקיעה, הא עדיין ממהרת בזה לטבול תכף בצה"כ, א"כ לקיים שיטת רש"י היינו צריכים לסיים כל הסריקה, או לכה"פ רובו, לפני שקיעה.¹⁷
- (לט) וכ' דמריהטא דשו"ע ונו"כ משמע שלא כזה, וסגי בהתחלה כל דהו, בכל מקום מהגוף, אפ' סמוך לחשיכה, וסיים בצ"ע.
- (מ) למעשה, מומלץ שהאשה תתחיל החפיפה כ-45 דק' או שעה לפני זמן טבילתה, דאם היא טובלת חצי שעה אחרי שקיעה, תתחיל רבע או חצי שעה לפני השקיעה.
- (מא) [יל"ע, כשאשה יש לה תור בהמקווה, לשעה 9 בערב, ושקיעה הוא בשעה 7, האם עדיין יש שיטת רש"י, והאם יש מעלה להתחיל לפני שבע, דהא לכא' בטלת המהומה לביתה, עכ"פ לדעת ר' משה, ואי"צ להקציב זמן כשמתחלת בשעה שבע וחצי. וכן אשה שטובלת רק אחר ר"ת, והיא נמצאת במקום שביהש"מ הוא יותר משעה, האם יש מעלה להתחיל מבעו"י.]
- (מב) מסעי' שלנו אתה למד, שלעולם לא ימהר אדם את אשתו בהכנתה לטבילה, כי אנו רוצים שיהיה בנחת וברוגע.

--- סעי' ד' – טבילה במוצ"ש ---

חל טבילתה במוצאי שבת, שא"א לחוף מבעוד יום, תחוף בליל טבילתה. הגה: ומ"מ מנהג יפה הוא שתרחץ היטב בערב שבת, ובמוצ"ש תחזור ותחוף ותסרוק מעט (טור).

ביאור דעת שו"ע ורמ"א

- (א) שיטת שו"ע דכשטובלת במוצ"ש, חופפת במוצ"ש לכו"ע, דבזה גם רש"י מודה, כיון שא"א לחוף מבעו"י. כ"כ הגר"א. וע"ז בא הרמ"א ואומר מנהג יפה לחוף בע"ש; דס"ל שאם נוהגים כשו"ע אינו יוצא ידי דעת רש"י, וא"כ מנהג יפה לקיים רש"י ע"י חפיפה בע"ש.
- (ב) מסיים הרמ"א דבמוצ"ש תחוף מעט. וק', הא עיקר הדעה הוא השאלות, א"כ במוצ"ש תחפוף חפיפה שלמה, ולא רק מעט. ות' הט"ז, והרחיב ע"ז הלבוש, דהא דאי"צ אלא מעט, היינו ענין 'פרקטי' לחוד, דהואיל וכבר חפפה בע"ש, יותר קל ויותר מהר לחפוף חפיפה גמורה במוצ"ש.
- (ג) הש"ך דס"ל שהעיקר כדעת רש"י, כ' כאן בסק"ו וט' שאינו רק 'מנהג יפה' לרחוץ בע"ש, אלא כך צריכה לנהוג. וס"ל דהא דסורקת מעט במוצ"ש, היינו לרווחא דמילתא לצאת ידי שיטת השאלות ג"כ.
- (ד) כלומר, הש"ך מודה להוראת הרמ"א, אלא הרמ"א ס"ל דהעיקר הוא מוצ"ש, וע"ש הוא מעלה, והש"ך הוא היפוכו. נפק"מ כשאנו יכולים לצאת ידי שניהם, איך ינהוג.

¹⁷ המעיין היטב בשו"ע יראה דיתכן שאכן צריך לעשות עיקרו לפני חשיכה. ועל עצם הקושיא היה מקום ליישובו, דאם התחילה בזמן שאיננה יכולה לטבול, אינה ממהרת בתחילתו, וא"כ גם לא תמהר בסופו. נו נו.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ה) לספרדים, הגר"ע ס"ל דהעיקר כשו"ע, ואילו הבא"ח ס"ל דעליהם לנהוג כרמ"א.
- (ו) לאשכנזים היוצאים ביד רמ"א, תרחוץ בע"ש, כ"ש לפי המ"ב שנביא בסמוך. ולפי ר' משה היה מספיק להקציב שעה במוצ"ש, ואז אין מעלה בהתחלה בע"ש, אבל למעשה יש לנהוג כרמ"א, כי ר' משה חידוש הוא.
- (ז) וכשאינן לה פנאי בע"ש, לרמ"א אי"צ להתאמץ, ולמ"ב דלקמיה היינו אומרים לה להתאמץ, אבל נקוט האי כללא בידך, דאם היא שואלת, זה כבר מגלה שטורח הוא עבורה, ויש לה להקל לעשות הכל במוצ"ש.
- (ח) הא דנהגו הנשים להתחיל החפיפה בע"ש עבור טבילה במוצ"ש, ומתאמצים עבור זה יותר ממה שהיו עושים ביום חול רגיל שלא חוששין לדעת רש"י כולי האי, ביאר רש"י ההגיון בדבר, דבימי חול כשיודעת שהיא טובלת בערב, היא מארגנת ומסדרת את יומה עבור הטבילה, ולא אסחה דעתה ממנו במשך כל היום, משא"כ בטבילה במוצ"ש, הלא בשבת אסורה לעשות שום דבר, א"כ תכף ומיד במוצ"ש יש 'אור ירוק' להתחיל להכין ולחשוב על המקווה, וממילא יש בזה יותר בהילות, ולכן יש יותר מקום לחשוש לסברת רש"י.

בירור דעת המ"ב, וציורים שונים

- (ט) בתשעת הימים שבין ר"ח אב לתשעה באב, ועד י' באב בחצות, רחיצה אסור, אבל רחיצה של מצוה מותר, כגון רחיצה עבור הפסק טהרה וטבילת מצוה. ואשה שיש לה טבילה במוצאי תשעה באב, הרמ"א בסי' תקנ"א סעי' ט"ז כ' דמותרת לחפוף בערב ת"ב רק כשאינה יכולה לחפוף במוצאי ת"ב, אבל בלא"ה לא.
- (י) כלומר, המעלה של שיטת רש"י אינו מספיק חשוב להתיר איסור רחיצה בתשעת הימים [אע"פ שגם במוצאי ת"ב יש בה איסור רחיצה]. אבל אם אינה יכולה במוצאי ת"ב, שוב אינו רש"י, אלא כו"ע מודי שעליה לחפוף בערב ת"ב, וא"כ כך תנהוג. וכ"פ חיי"א וקיצשו"ע.
- (יא) אמנם, המ"ב בסי' תקנ"ד סקי"ח כ' דאשה שטובלת במוצאי ת"ב תחפוף בערב ת"ב ותחפוף מעט במוצאי ת"ב – וכ"כ בכל מקרה, ולא רק כשא"א לה לחפוף במוצאי ת"ב, א"כ הוא חולק על רמ"א הנ"ל. כלומר, אינו ראייה שס"ל כהש"ך דהעיקר כדעת רש"י, דלעולם יתכן שס"ל העיקר כשאילתות, אלא שס"ל דכדי לקיים שיטת רש"י הוא כ"כ חשוב, שזה נחשב רחיצה של מצוה להתיר רחיצה בערב ת"ב. דהיינו, חושש לרש"י יותר מהרמ"א.
- (יב) ובאמת, על הרמ"א בסי' תקנ"א שהבאנו למעלה יש ביה"ל, ושם כ' בשם דגו"מ שהרמ"א באו"ח הוא לשיטתו ביו"ד שלא חשש כ"כ לרש"י, משא"כ לש"ך. ודבר מעניין הוא, שעל הרמ"א גופא אין מ"ב אלא ביה"ל בשם דגו"מ, בלי הוראה, ואילו בסי' תקנ"ד חולק על הרמ"א בלי להגיד כן.
- (יג) [יל"ע מהו באמת דעת המ"ב, דהרי החכמ"א כאן כשהביא דברי הרמ"א, לא כתב כנוסח הרמ"א של מנהג יפה, אלא כ' דכך צריכה לנהוג, וכוונתו שתעשה כמו מנהג היפה. וא"כ, אולי המ"ב מודה לדינא לרמ"א שלנו, ונקט כלשון זה כמו החכמ"א. והא דחולק על הרמ"א שם, אולי אי"ז מחמת מח' רש"י ושאילתות, אלא מח' בהל' בין המצרים, עד כמה התירו לרחוץ בה. אלא שקשה מביה"ל שם. ועוד, הל"ל בסי' תקנ"א, במקום, ולמה המתין.]
- (יד) לדינא, קיי"ל כרמ"א, וע"פ הנחה זו כתבנו מש"כ למעלה. וכ"פ שבה"ל. והוסיף הנטעי גבריאלי, דע"פ מש"כ למעלה שבטבילה רגילה אשה לא יקרא לבעלה לחזור מוקדם מעבודה או מכולל או ישיבה [זה היה שנוי במחלוקת], לא יהא רחיצה בתשעת הימים

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

יותר קיל מזה, וא"כ ודאי אין לחפוף אלא במוצאי ת"ב [שגם היא יש לה דיני תשעת הימים] [ותקצוב לזה שעה].

(טו) ואם אומרת שלא יהיה ביכולתה לחפוף כראוי במוצאי ת"ב מחמת חולשת הצום, או משום שיש לה טיסה, מלבד המ"ב והש"ך, בזה לכאן' גם הרמ"א מודה, כי זה א"א לחפוף במוצאי, שהרמ"א כ' דתחפוף בערב. [ואינו מוכח שהרמ"א יודה, כי אינו בגדר בלתי אפשרי, אלא שקשה לה, ואינו ברור הגדר של הרמ"א של אי אפשר לה לחפוף במוצאי ת"ב].

(טז) עוד יל"ע בדברי המ"ב, האם זה דלא כדברי ר' משה, כי הלא לר' משה מדוע תחפוף בערב ת"ב, הא תרחץ במוצאי ת"ב במשך שעה או כל מה שהוא דרכה, ואז מקיים דברי רש"י לכתחילה. ומדלא כתב כן המ"ב, לכאן' דלא כר' משה. או דילמא, אפ' תימא כר' משה, מ"מ מותרת לעשות מבעו"י כי גם בזה מקיים שיטת רש"י, א"כ אין איסור רחיצה של תשעת הימים. אלא שא"כ, מדוע הורה לעשות כן, הברירה בידה. וצריך עוד עיון בזה.

(יז) **אשה יושבת שבעה**, וקמה מהשבעה ביום השבת וטבילתה במוצאי שבת [כי לא טבלה כל השבוע], מהו לחפוף בע"ש. פ"ת סק"ד מציין לבה"ט ופנ"מ ונוד"ב, וכ"ה בערוה"ש בהל' אבלות, שדינה שווה לכאן; כלומר, תחפוף במוצ"ש, ואם אי אפשר לה, תחפוף בע"ש.

(יח) אך, רש"ז בשש"כ"ח כ' דאע"פ שהרמ"א היקל לענין ת"ב, מ"מ באבלות יחמיר, כי איסור רחיצה בתשעת הימים הוא מנהג, ולא נהגו כן במקום מצוה, וחפיפה כשאין ברירה נקרא מקום מצוה, משא"כ אבלות הוא איסור מדינא דגמ', ולא הקילו בה אפ' במקום מצוה, וא"כ אפ' לדעת רש"י לא היינו מתירין לחפוף בע"ש. ויש להוסיף, הרי בת"ב, גם מוצאי ת"ב יש לה איסור רחיצה, א"כ בכל מקרה אנו צריכין להתיר איסור אחת, משא"כ באבלות במוצ"ש מותרת לגמרי.

(יט) והנה, אע"פ שהכי קי"ל, להקל בת"ב ולהחמיר באבלות, היה מקום לטעון להיפך, דרחיצה בערב ת"ב יש איסור לכל העולם, בכל ימות השבוע, ואיסור רחיצה עוקר גם את החיוב לרחוץ לכבוד שבת, משא"כ באבלות, אולי החפיפה בע"ש יותר קל משום שיהיה עליה שם רחיצה לכבוד שבת. ועוד טען הבדה"ש, בשלמא בשבת ובאבלות יש מעלה בקיום שיטת רש"י, כי לא חוששין כ"כ לחששו של השאילתות להרחיק בין חפיפה לטבילה, כי בלא"ה אינה עוסקת במלאכה כל השבת, משא"כ בת"ב שהוא מותר במלאכה יש לחשוש יותר, א"כ יותר נקפיד לקיים שיטת השאילתות כראוי, ולהסמיך חפיפה לטבילה, משא"כ באבלות בחפיפה בערב שבת. [סברא יפה, קשה במציאות].

(כ) וכ"ז לפיפולא, אבל להלכה קי"ל כרש"ז, ונחמיר באבלות אפ' כשאומרת שאינה יכולה לחפוף במוצ"ש, וכ"פ בפתחי דעת בשם ר' אלישיב.

יו"ט, שבת, חוה"מ

(כא) בגמ' ס"ז מבואר, אשה שטובלת במוצאי יו"ט שני, שיש רווח של 48 שעות בין החפיפה לטבילה, דינה כאשה רגילה דלרש"י חופפת בערב יו"ט, ולשאילתות חופפת במוצאי יו"ט. ורק מצינו דכשיש רווח של ג' ימים, בזה כו"ע תסמיך חפיפה לטבילה. ולא היה צורך לכתוב כן אלא להוציא ממי שכתב ספר על הלכות נדה, ונמצא חולק על הגמ'.

^{י"ח} ח"ב ס"ה כ' הע' ע"ד.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (כב) וקיי"ל דטוב לחפוף בערב יו"ט, אבל העיקר הוא במוצאי יו"ט. כ"פ דרכ"ת וסד"ט ועוד, למרות שציור זה של הגמ' השמיט השו"ע.
- (כג) וכשהוא רווח ג' ימים, הש"ך סק"ו מצריך חפיפה שלמה בערב יו"ט וגם במוצאי, כדי שלא יבא ח"ו לנהוג כדעת השאלות. גזירת הש"ך. ודרכ"ת כ' דאין לחוש לזה אם לא במקום שנהגו כהש"ך. ואין לנו מקום שנהגו כן, וא"כ אין להקפיד, וחופפת רק במוצאי.
- (כד) **אשה** שטובלת במוצאי פסח אחרון, וכן מוצאי שמחת תורה, אמרנו שחופפת מעט בערב יו"ט, והעיקר במוצאי יו"ט. והשאלה, מתי תגלח שער גופה, ומתי תקצוץ ציפורניה, הלא אלו אסורים בחוה"מ. וכ"ת צורך המועד היא, הא אינו כן אלא צורך אסרו חג.
- (כה) וכן, בן א"י בחו"ל וטובלת במוצאי שמיני עצרת ליל שמחת תורה, שעבורה הוא חול, ואילו במקום שנמצאת הוא ליל יו"ט שני, מתי תגלח ותקצוץ.
- (כו) והאמת, השאלה של גילוח לא חמיר כ"כ, כי בחוה"מ מדינא רק אסור שער הראש והזקן, ולא בשער הגוף, ועוד, בגילוח יש הנאה ביו"ט, משא"כ בציפורניים, לא כל אופן הוא כן, כדלקמיה, וא"כ עיקר השאלה הוא בקציצת ציפורניים.
- (כז) שש"כ"ט בשם רש"ז כ' דודאי לא נתיר להאי בן א"י לעשות שום מלאכה ביו"ט שני של גלויות, ודינה כמו בן חו"ל לגמרי, ועושה כן בחוה"מ^כ. וגם כשטובלת במוצאי יו"ט ממש, התיר לקצוץ ציפורניים בחוה"מ עבור טבילה במוצאי יו"ט, ולא ביאר מדוע. ואולי מפני שכבר קצצה בערב יו"ט, וא"כ מותרת בחוה"מ. אך, אשה שלא קצצה בערב יו"ט, ואשה שרוצה שציפורניה יהיו ארוכים ביו"ט, כי בעיניה כך יפה, בזה אין היתר הנ"ל, וגם אינו צורך יו"ט.
- (כח) וכל המחברים מביאים רש"ז, ולא מרחיבים, ולא דנים באשה שרוצה ציפורניים ארוכות.
- (כט) ואולי י"ל, דאע"פ שנחלקו אם מלאכה בחוה"מ הוא דאורייתא או דרבנן, וביה"ל ריש חלק ו' כ' דשאלה זו בלתי מוכרע, מ"מ לכו"ע הוא מסורה לחכמים, והתירו בכה"ג.
- (ל) [א.ה. והאמת נראה לומר, דאם עכשיו הוא זמן חפיפה שלה, א"כ המצוה הוא עכשיו, לא קשור עבור הטבילה במוצאי יו"ט, וא"כ הוא מעשה מצוה עוברת שזמנה אך ורק עכשיו, וזה מותר בחוה"מ, כי זה לצורך המועד לקיים מצוה שזמנה עכשיו].
- (לא) ולכן לדינא, כשטובלת בליל יו"ט שני, תעשה כל החפיפה בערב יו"ט, כולל קציצה, ע"פ הנ"ל.
- (לב) [כשטובלת במוצאי יו"ט אחרון, האם תקצוץ בערב יו"ט או מוצאי יו"ט. לא ברירא לי, דאם לא מקפדת בשאר טבילות להקפיד כרש"י, מדוע עכשיו תקפיד כשהוא שאלה של מלאכה בחוה"מ. וע"ע בזה].

הנהגת אשה הטובלת במוצ"ש

- (לג) לסיכום, אשה שטובלת במוצ"ש, אמרנו דטוב להתחיל בערב שבת. ולכן, בע"ש היא תרחץ [ויש מעלה באמבטיה], בחמין, תסרוק, מדיח בית הסתרים וקמטים, תקצוץ ציפורניים, תגלח ותקצוץ שער גופה [את מה שצריכה לעשות].

^{יט} ס"ו קל"ו.

^כ ורש"ז מצדד להתיר ע"י גוי במוצאי יו"ט ראשון. ואין זה נוגע למעשה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (לד) ולעשות עיון, לכאן' אין מעלה בכך, כי כבר חפפה, ועומדת לחוף ולעיין שוב, אך בדה"ש כ' שתעיין. ואולי משום שלא לחלק, שלא תבלבל. [ועפמ"ש"כ דחפיפה שלנו הוא עיון ג"כ, אין נפקותא בזה.]
- (לה) לנקות שיניה, לכאן' הבדה"ש היה מחייב לנקות גם בע"ש כי גם בזה איכא למימר שלא תבלבל, אך כ' דאין צורך. א"כ שיטתו צ"ע. נטעי גבריאל כ' דתנקה שיניה אע"פ שעומדת לאכול בכל השבת, ולנקות אח"כ. ואע"פ שמן הסברא אין טעם בזה, אין נפקותא כ"כ כי בלא"ה תעשה כן לכבוד שב"ק.
- (לו) נטעי גבריאל כ' דהחפיפה בע"ש תהיה סמוך ככל האפשר ליום שב"ק. וק', הא בלא"ה יש הפסק יותר מעל"ע, א"כ מה מרוויח בהסמיכות. לדינא, אין צורך, אך מעלה יש, דבלא"ה משום כבוד שבת יש מעלה להסמיק.
- (לז) ובמוצ"ש, הרמ"א כ' דתחוף מעט, וביארנו משום דעכשיו יותר קל לחוף, וא"כ אי"צ אמבטיה, אלא סגי במקלחת של חמין, ותסרוק שוב, ותדיח קמטיה ובית סתריה, ולנקות שיניה. וכאן תקפיד לעשות עיון גמור, כי כל מה שכתבנו למעלה שחפיפה היא במקום עיון, היינו בחפיפה גמורה, אבל לא בחפיפה מועטת כזה. ואם לא עיינה, נאריך במק"א.
- (לח) בין חפיפה דע"ש וחפיפה במוצ"ש, מותרת באיפור, ומאוד מומלץ לא להשתמש באיפור שקשה להסיר במוצ"ש. ויש מי שהחמיר בכל איפור, בטענה שלא נתיר לה לעשות חציצה כשחפפה כבר. וצ"ע, דהא מתירין לה לאכול, ואפ' לאכול בשר, א"כ מדוע זה יגרע, דשניהם כבוד שבת.
- (לט) ושערה, מסברא היינו אומרים שעליה להקפיד לקשרם שלא יסתבכו, אך השו"ע לא כ"כ כאן אלא בסעי' ו'. ולדינא, הואיל ומטרת החפיפה בע"ש הוא להקל עבור מוצ"ש, תקשור שערה בצורה שתקיים מטרתו. וע' בסעי' ו' שתיארנו איך עושים את זה.
- (מ) אם יש לה גלידים, צריכה לרככם שוב.

--- סעי' ה' – טבילה בליל שבת ---

נזדמנה לה טבילה בליל שבת, תחוף ביום.

חפיפה בע"ש, ושאר דיני טבילה בליל שבת

- (א) השו"ע לא פירט מתי תחוף בערב שבת עבור טבילה בליל שבת, האם בעינן דווקא סמוך, או"ד סגי מתי שתרכזה.
- (ב) הט"ז משמע שנהגו לחוף סמוך לשבת. מאידך, הא"א בוטשאטש בספרו אמרות טהורות כ' דאפ' מוקדם, ומשמע אפ' בבוקר, כדי שלא יהיו בהולות. ומביא יש מי שאומר שתחפפו בבוקר כדי שהמרחץ יהיה פנוי לאנשים בשעות הצהריים לטבול, ואז בערב הנשים חוזרות להמרחץ וטובלות.
- (ג) הלחם ושמלה י"ח כ' דתחפפו מוקדם כדי שלא יבואו לידי חילול שבת.
- (ד) ולכאן', חשש חילול שבת נאמרת כשיש כמה נשים במרחץ אחת, ויש לחוש שידחק עליהם שעתם, ותבא לסרוק אחרי השקיעה וכדו', משא"כ נשים שלנו שחופפים בביתם, ויש לה 'מרחץ' פרטי בביתה, אין חשש זו. והטענה השני שיהיה המרחץ פנוי לגברים ג"כ

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

לא שייך אצלנו. אבל, טעם הראשון של בהול סמוך לשבת, זה חי וקיים אצלנו, ולכן אם יש חשש בהילות תחוף מוקדם.

(ה) אך, אשה שזוכה לדעת שלא יהיה בהולה, ויש לה פנאי סמוך לשבת, אשרי לה שיכולה לחוף סמוך לשבת. אבל שאר נשים יעשו מוקדם. ויש מקום לחדש, דאם אשה חפפה בבוקר כדי שלא תהיה בהולה, שתשתדל לחוף מעט סמוך לשבת.

(ו) בסי' קצ"ח עוסקים אם יכולה לשים איפור, בין החפיפה של ערב שבת וטבילה בליל שבת. והחכמ"א החמיר בזה.

(ז) וגם כ', שלא תקבלו שבת מוקדם כשאירע טבילתה בליל שבת.

(ח) פ"ת סק"ה, אשה שיש לה "קאלטינע"ס", ושכחה לחוף ביום, יכולה לטבול בליל שבת. והכוונה לאשה שצריכה לקשור שערך באופן משונה כדי שלא יטריד אותה שד מסויים, וא"כ אין קישור שערותיה חציצה, ולכן אי"צ חפיפה. ועפי"ז כ' דע"ת, דאשה שאין לה שער ששכחה לחפוף בע"ש, יש לה אפשרות לטבול בליל שבת.

(ט) ע"כ מה שעושה בערב שבת. ובליל שבת לפני שטובלת תעיין בעצמה, תפספס כל שערותיה, תנקה צואת האף [והאוזן].

(י) החכמ"א ק"כ י' מוסיף, שתדיח בית סתריה וקמטיה במים שהוחמו מבעו"י. והנה, השו"ע כ"כ רק בסעי' הבאה, אבל לא לעניננו, וא"כ צ"ע מנא ליה להחכמ"א כ"א. ויותר קשה, וכה"ק בדה"ש, הא יש איסור רחיצה בשבת, וא"כ מה ההיתר לרחוף כל הגוף בחמין בשבת שלא במקום מצוה. ודיינו שנקל עבור טבילת מצוה, שהאחרונים האריכו בה כ"כ הרבה, אבל סתם לרחוף, לתענוג, מהכ"ת. ואם רוצים ללמד להכלות להחמיר כחכמ"א [לעשות כן בבור הטבילה], ילמדו כן רק בבית סתריה וקמטיה, אבל לא שאר גופה.

(יא) ועוד, יש לחוש בעת רחיצת כל גופה שמא יתסבך שערותיה, וא"כ בטלת החפיפה הראשונה. ולכן עליה ליזהר בזה הרבה.

(יב) בענין נרות שבת כשטובלת בליל שבת, הגר"ז באו"ח סי' רס"ג דן לגבי אשה שהיא במרחץ בזמן הדלקת נרות, שבעלה תדליק עבורה בביתה, או שהיא תדליק מוקדם יותר על תנאי, אבל לא תדליק בבית המרחץ על סמך הבלנית שגרה שם.

(יג) ואע"פ שבזמננו אין לנו בלנית שגרה בבית הטבילה, והיא לא נכנסת להמרחץ לפני שבת, מ"מ הלכה זה נוגע כשרוצה לנסוע ברכב להמקווה מבעו"י, ואז אי"ז ללכת ברגל אלא כיוון אחת.

(יד) ולמעשה, לא שמענו ולא ראינו שהבעל ידליק נרות שבת אם לא במקרה חריג במיוחד, ולכן האשה תדליק נרות שבת על תנאי. ובאמת, לכאור' כל אשה שטובלת בליל שבת, בזמן הדלקת נרות היא תעשה תנאי, ואז אם היא צריכה לעשות מלאכה עדיין יכולה לעשות כן, ואם לא היה צורך, לא היה הפסד; וזה מספיק צורך להתיר עשיית תנאי בהדלקת נרות.

(טו) אך, עדיף שלא תעשה מלאכה אחר הדלקה בתנאי, אם אין הכרח לכך. ולכן, עדיף שבעלה ינהוג הרכב להמקווה, ולפתוח ולסגור הדלת עבורה.

(טז) ביה"ל בשם גר"ז ס"ל דתנאי לא מהני אם היא מדלקת בשעה ששאר בנ"א אינם מדליקים, כי אז אינו ניכר.

^{כא} הגר"א לגבי טבילה בליל יו"ט שני מבואר שהדחה זה הוא מדין עיון, וא"כ ה"ה בזה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

(יז) אשה הלכה לטבול בליל שבת, ופספס שיערה ומצאה קשר; באו"ח סו"ס ש"ב מבואר שפתיחת קשר בשער הוא מלאכה הצריכה לגופה, כיון שמתכוונים ליופי, וא"כ לכאן אין לה עצה. אמנם, אם עדיין ביהשם"ש הכל מותר ע"י גוי. ואם הוא אח"כ צה"כ לכל הדעות, המהרי"ל דיסקין^{כב} מצרף אלו שס"ל שאינו אלא מלשאצל"ג, עם שיטת העיטור שמותר אמירה לעכו"ם באיסור תורה במקום מצוה. ולדינא, כשאומר לגוי לעשות ע"י שנוי, כגון לקרוע כל השער, מותר, שבות דבשות במקום מקווה.

(יח) **מעשה שהיה**, אשה טבלה בליל שבת, ואמרה לבעלה 'טבלתי', ואז אמרה ששכחה לעיין בגופה. האם עליה לטבול שוב או לא, דאם כן, הלא כבר שמה פאה על שיערה, ולא נזהרה שלא תסתבך, וא"כ לכאן צריכין לדחות הטבילה עד מוצ"ש.

(יט) והנה, היא כבר חפפה בע"ש, והט"ז ס"ל דחפיפה היא היא עיון, והסד"ט שחולק, מודה היכא שחפפה לשם טבילה, שאז היא מעיינת באותה שעה. אלא, שזה היה בע"ש, ולא סמוך לטבילה, וא"כ יל"ע, עיון מה"ת, כמה סמוך צריך להיות לטבילה.

(כ) וזה הלכה מפורשת בסעי' ח', שאם עיינה ביום וטבלה בערב בלי עוד עיון, עלתה לה. ובמעשה שהיה הרב הורה לה לחזור ולטבול, וע"כ זה היה משום שלא ידעה שחפפה ביום ועיינה באותה שעה, ולכן באמת עלתה לה הטבילה, ואי"צ להמתין לטבול עד מוצ"ש.

(כא) בכל טבילה של ליל שבת, צריכה לוודא לרכך כל גלידיה.

--- סעי' ו' – טבילה בליל יו"ט שני או שלישי ---

חל ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף, אז תחוף בערב שבת; וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי, וחל ליל טבילתה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת ותקשור שערותיה כדי שלא יתבלבלו. הגה: גם תזהר בימים שבין החפיפה לטבילה מכל טינופת, ושלא ידבק בה שום דבר; גם מגיעת תבשילין, או מנתינתן לבניה הקטנים, תיזהר, אם אפשר לה ליזהר, אם הם דברים הנדבקים (טור וכן כתב הב"י בשם הרא"ש וסמ"ג וסה"ת). ואם אי אפשר לה ליזהר, כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה, אין לחוש, ומ"מ תרחוץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה. ובשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא דבר חוצץ, ותדיח בית הסתרים במים חמים שהוחמו, אפילו ביום טוב, וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם. (וע"ל סימן קצ"ז אם לא חל טבילתה במוצ"ש, אם תוכל לטבול במוצ"ש).

טבילה בליל יו"ט שני או ליל שבת אחר יו"ט

(א) להרחיק החפיפה מהטבילה, כגון בליל יו"ט שני, או שאר יו"ט שחל בע"ש, הוא שאלה הרבה יותר חמור משאר טבילה במוצ"ש, כי כאן א"א לחפוף שוב במוצ"ש. ועד כדי שהשל"ה כ' לוותר על ה' ימים ולהפסיק אחר ד', כדי לא להיכנס לשאלה זו. ואנן קיי"ל כן אפ' בשימשה, דלא כשל"ה עצמו אלא כדברי ר' משה.

(ב) ועל המורה הוראה להזכיר להם את זה, אם הוא מדבר עמם לפני שמפסקת, כי אינשי דעלמא אינם יודעים את זה.

^{כב} קו"א ק"נ.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ג) בערב יו"ט תעשה כל החפיפות וכל ההכנות. מדינא אין צורך להתאמץ שיהיה סמוך לערב.
- (ד) מותרת אח"כ בבשר ובאיפור, אם יכולה להסיר בשבת או ביו"ט לפני שטובלת.
- (ה) תנקה שיניה בערב יו"ט, כדי להסיר מה שנמצא שם מימים ימימה, וגם משום לא פלוג.
- (ו) תחוף שיערה, ותקשור אותם בצורה שלא יתבלבלו ויסתבכו. ויש שמיעצים לקשור השערות קצת קצת בכל קשר. ויש שאומרים שזה לא מתאים למי שלובשת פאה. וא"כ תמצאו פתרון אחר, או שתסדרו.
- (ז) מותרת פאה עם סיכות, ותיזהר שלא יסתבך השערות.
- (ח) בליל הטבילה, א"א להכין מבעו"י משום הכנה, ולכן תתחיל להכין רק אחר צה"כ. ואפ' בר"ה נמי אמרי' הכי, שמא הוא ב' קדושות. ור' אלישיב, מובא בספר פתחי דעת היקל אפ' מבעו"י, ולומד כן מהרמ"א שנביא לקמיה שתרחץ ידיה אחר כל אכילה, כדי שלא ידביק, ואין בה משום הכנה; אלמא, כל שיש נקיון עכשיו, נקרא שיש מעלה עכשיו, ואינו הכנה.
- (ט) ויל"ע בזה, דהניחא הדחה, אבל בפספוס השער, איזה מעלה יש לה עכשיו.
- (י) ע' ט"ז סק"ט מש"כ לגבי טובלת ליל שבת שהוא מוצאי יו"ט, דאע"פ ששו"ע כ' להדיח ולפספס בערב, הוא ס"ל לעשות כן מבעו"י. ואינו ברור מדוע הט"ז ס"ל כן, והחכמ"א וערוה"ש חולקים עליו. ועכ"פ שמעינן מיניה דלא חש להכנה, וא"כ זה סמך לר' אלישיב, אם לא שאיירי דווקא כשעשו עירוב תבשילין.
- (יא) יו"ט שחל בערב שבת, מהו להחם מים עבור הדחה לפני הטבילה, האם עירוב תבשילין מועיל להכי, או"ד רק לצרכי אכילה שרי. וקיי"ל, דמלאכה מותרת ע"פ עירוב תבשילין רק כשהוא לצורך אכילה, ואעפ"כ זה שרי, כי כל מה שאומרים להדיא בנוסח העירוב מותר בכל אופן אפ' אינו צורך אכילה, ובהנוסח אנו אומרים 'לאבשולי'.
- (יב) הש"ך סק"א כ' דתדיח לפני הטבילה בחמין שהוחמו בהיתר. להחם ביו"ט בזמננו כמעט אינו אפשרי משום שמערכות החימום שלנו לא מאפשרים את זה.
- (יג) יש שנוהגות להדיח קמטיהן בבור הטבילה לפני הטבילה עצמה, אך לא יתכוונו אלא עבור בית הקמטים, ולא על שאר גופה כי יש איסור רחיצה בחמין ביו"ט שלא במקום מצוה.
- (יד) אם מדיחה את עצמה במים שהוחמו בהיתר, או בבור טבילה, תזהר שלא תבטל עיקר החפיפה שהיתה בערב יו"ט. כלומר, תזהר שלא תסבך שיערה עי"ז, דאם היא מתקלחת במים חמים בלי סבון וסריקה, עלול השער להסתבך, וכן אפ' כשטובלת בבור טבילה לפני עצם הטבילה, עלול שיסתבך שיערה עי"ז, ולכן צריך משנה זהירות בזה.
- (טו) [נשים שלנו שלא מגלחין ראשן, מ"מ אינו מומלץ שיהיה שער ארוך מדי, כי בזה היא רק עושה לעצמה בעיות].
- (טז) בליל הטבילה, תנקה שיניה באופן המותרת בשבת ויו"ט.
- (יז) בשעת הטבילה, תפספס בכל שיערה; ראשה וגופה, ותעיין בעצמה היטב שאין עליה שום חציצות. תנקה מצואת האף והאוזן.
- (יח) ביו"ט עצמה, כ' רמ"א דכשמאכלת בנה [כשאין מי שיעשה במקומה] תרחץ ידה כל פעם כדי שלא יבא לידי חציצה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (יט) ויל"ע מדוע אין זה הכנה. ואולי משום שאינו ניכר, ואולי משום שיש מעלה עכשיו בהנקיון [כדלעיל בשם ר' אלישיב], ואולי משום שאינו אלא מונע אותו מלהדביק עליה.
- (כ) האם עליה לנקות שינייה אחרי כל אכילה. והנה, אם הנטילה הוא למנוע ממנו מלהדביק, בפה לא שייך הכי. ועוד, י"א ידיה שאני משום שמא יגע במקום אחר בגופה ולא אדעתה. וג"ז לא שייך בפה. וא"כ שפיק מדויק לשון שו"ע שלא כ' שינייה, רק ידיה.
- (כא) אשה שליל טבילתה היתה בליל יו"ט ראשון, ולא טבלה, מחמת ריב, יכולה לטבול בליל יו"ט שני, אם לא הסיחה דעתה מלשמור עצמה, כדי שלא יתבטל החפיפה.
- (כב) החכמ"א החמיר בזה כשפשעה, אבל נהגו להקל בכל אופן.

--- סעי' ז' – תרי קולות בהדדי ---

במקום שיראות לטבול בלילה, אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת, דתרי קולי בהדדי לא מקילינן; קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה.

שני קולות

- (א) אע"פ שמותר להרחיק הטבילה אפ' עד יומיים, כגון טבילה בליל יו"ט שלישי, ומותר גם לטבול ביום כמו שראינו בסי' קצ"ו, מ"מ שניהם ביחד לא.
- (ב) וההבנה בזה צ"ע, ולא מצינו כדוגמתו בשאר מקומות. האו"ש^כ לא ניחא בהכי, ולכן כ' דאיירי רק היכא שע"י דחיית המקווה ליום ח' בזה הוא מרחיק החפיפה מטבילה, וא"כ לא נותנים קולא אם זה מייצר עוד קולא, אבל היכא שבלא"ה היה הרחק חפיפה מטבילה, כגון שליל הטבילה היה בליל יו"ט שני, ודוחים למחרת, אין איסור בדבר. כך ס"ל לאו"ש, ומורה כן הלכה למעשה.
- (ג) ואע"פ שזה מובן הרבה, וגם יכול להיות פשט בשו"ע, מ"מ הקיצשו"ע החמיר להדיא אפ' בציורו שהאו"ש התיר, וא"כ לא שבקינן דעתו של פוסק משום דעתו של גדול הדור, ויש להחמיר בכל אופן, אע"פ שאינו מובן לנו כ"כ.
- (ד) אם ע"י קיום סעי' זו ידחה המקווה כמה ימים, כגון שהוא בזמן שיש אונס שא"א לטבול בערב, והוא ג' ימי יו"ט, בשופו"א לא נקל נגד שו"ע זו, כי אין בה שום חולק, והיה מקום לדון רק מצד טבילה ביום ז', ע"ע סי' קצ"ז, שבנו"כ יש ציורים שמקילין בזה, כ"ש אם אינה חוזרת עד הערב, דבזה יוצאי ידי שיטת ר"ת. ועיי"ש שר' משה היקל אפ' חוזרת מבעו"י, אלא שאינם מייחדים עד הערב.

--- סעי' ח' – חפיפה שאינו סמוך, וחפיפה אחר הטבילה ---

בימי חול (וכל שכן בי"ט), אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה בדיעבד, אף על פי שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה; אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשור, לא עלתה לה טבילה; ואין צ"ל אם חפפה במקום שיער, ולא עיינה בשאר גופה, שלא עלתה לה טבילה, שעיון הגוף הוא דבר תורה.

^כ ד' ח'.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

חפיפה ביום אחר, או אחר הטבילה

- (א) מעשה שהיה ל"ע באשה חולה סרטן שליל טבילתה בליל שבת, וביום שישי בצהריים יש לה תור בבי"ח לכימותרפיה, ולכן חפפה את עצמה ביום שישי בבוקר, ושמרה על עצמה, ואחרי כל אכילה ניקתה שיניה. בליל שבת לא היתה לה כח, ולכן טבלה בלי שום חפיפה ועיון שוב, האם עלתה לה טבילה.
- (ב) וזהו שו"ע שלנו, שפוסק כדעת הרשב"א, שחפיפה בדיעבד אי"צ להיות סמוך ממש, כדעת המאירי, ואפ' לא דווקא בעונה הסמוכה, כדעת הרמב"ן, אלא אפ' יותר מזה, כגון חפיפה ביום א' לטבול ביום ג' בערב, וכגון חפיפה בערב יו"ט לטבול מוצאי יו"ט שני ליל שב"ק, וכגון אשה שלנו, שמותרת אפ' אם לא חפפה אלא ביום רביעי, ושמרה עצמה מאז.
- (ג) ערוה"ש סקב"א כ' דאעפ"כ, עליה לבדוק את עצמה עכשיו לראות שאין עליה חציצות, ואם אין לה, טהורה, כי זה אפשר לברורי, ועדיף שלא לסמוך על חזקות.
- (ד) והכי קי"ל, כדעת הרשב"א, ואפ' אומרת שלא לנתה ומוכנה עכשיו לחזור ולטבול, אי"צ, כי עלתה לה טבילתה.
- (ה) ואם היא אומרת דהואיל והיא חולה סרטן ואין לה שער בראשה, לא חפפה כלל, ולא סרקה כלל, רק עיינה היטב בכל גופה לראות שאין לה חציצות, עלתה לה טבילתה, כי לא עברה על חובת חפיפה אלא על מנהג לרחוץ קמטיה וכל גופה, ואין זה לעיכובא. כ"כ ש"ך סקי"ז.
- (ו) אשה שיש לה שער, ולא חפפה, וטבלה, ואח"כ חפפה ובדקה ולא מצאה שום נימא, אסר השו"ע אף בדיעבד, וביאר הש"ך דחוששין שמא היתה נימא, וע"י החפיפה אח"כ, הוציא הנימא.
- (ז) והוסיף הסד"ט, דאפ' אם לא חפפה במסרק, אלא פספסה בידיה, עדיין חוששין שמא היתה נימא שניתר ולא ראתה.
- (ח) והנה, היכא שהיה שער בית השחי שלא חפפה לפני הטבילה, זה סיפור אחרת לגמרי. דהרי, בסעי' ט' מבואר דבבית הסתרים אם לא חפפה או עיינה לפני שטבלה, ורק אח"כ עיינה ולא מצאה כלום, עלתה לה טבילתה, דהואיל ואין אנו צריכין אלא שיהיה רק ראוי לביאת מים, תלינן להקל.
- (ט) ובסעי' י"ב אי' שאפ' אם מצאה משהו בבית הסתרים אחר שטבלה, אם נתעסקה באותו מין, תולין בו.
- (י) ושני דינים אלו שנויים גם בסי' קצ"ח סעי' כ"ה וכ"ו.
- (יא) ועל דין זו האחרון, הש"ך שם סקל"ג מביא דעת הרוקח שאין להקל כשאכן מצאה משהו אחר שבדקה, אע"פ שנתעסקה.
- (יב) כגון, לא ניקתה שיניה לפני שטבלה, ואחר הטבילה אכלה, השו"ע מיקל, ש"ך מחמיר. ולדינא, מחמירין כהש"ך, ובדה"ש ס"ל אפ' כשלנתה, אך השבה"ל מיקל כשלנתה.
- (יג) ועפי"ז, אם לא עיינה בשער בית השחי, ואח"כ השתמשה בדיאודורנט, ואז מצאה שערותיה דבוקים, השו"ע מיקל^{כז}, אך הש"ך בשם רוקח מחמיר. אבל היכא שלא

^{כז} מנא ליה להחשיב בית השחי בבית הסתרים?

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

השתמשה בדיאודורנט, ולא מצאה כלום, בזה תלינן להקל כסעי' ט' כאן, וכסעי' כ"ה בסי' הקודם, וממילא אם בדקה שיערה ולא מצאה שום נימא, יש להקל^{כה}.

(יד) והיכא שלא עיינה וחפפה בבית הערוה, לא שייך להקל ע"פ הנ"ל כי אינו בית הסתרים. אך הבאנו בסעי' א' בשם ר' אלישיב להקל. והבאנו שם בס"ד ב' טעמים, י"א דהרחיצה היא במקום הפספוס, כיון שהשערות יותר קצרות, וי"א משום דבזה שייך לחפוף אח"כ ולראות שאינה מתרת שום נימא בשעת מעשה.

(טו) והנפק"מ בין הטעמים הוא ציור שלנו, שלא רחצה כלל; א"א לומר דהרחיצה עולה כפספוס כיון שלא היה רחיצה, משא"כ לטעם השני י"ל דמהני לבדוק אח"כ ולראות שלא היתה שערותיה קשורות בשעה שטבלה. ולדינא, יש להקל בזה.

(טז) **מעשה באשה אחת שליל טבילתה בליל חתונת אחותה, והיא מגיעה לעיר החתונה ביום החתונה בטיסה ממדינה אחרת. ושאלתה, אין לה אפשרות לטבול אחר החתונה בכלל, ולפני החתונה, הואיל ומדובר בחורף, היה מספיק זמן לטבול, בדרך מהשדה תעופה להחתונה, אבל אין זמן לחפיפה. והשאלה, מהו לחפוף בערב הקודם, ולטוס, וישירות לתוך המקווה, בלי לחפוף מקודם.**

(יז) וההוראה בזה, שעה"ד כבדיעבד דמי, ובסעי' שלנו מבואר דבדיעבד מותרת להרחיק החפיפה מהטבילה ברווח כזה, וכיון שאין לה אפשרות אחרת אפ' להתקלח מהר לפני הטבילה, מותרת לטבול על סמך החפיפה שעשתה ביום הקודם.

(יח) ולכאנ"ל, אין לה להשתדל לסרוק או לפספס שיערה, כי היא מהומה מאוד, ויותר מסתבר שתקלקל חפיפה ראשונה ממה שהיא תתקן. את שינייה תנקה שוב, כי אכלה ביני ביני [ומותרת לאכול, כי מעולם לא סיימה החפיפה, ע"ע סי' קצ"ח סעי' כ"ד].

(יט) עיון, תעשה שוב, אבל אם לא עשתה, עלתה לה כדמבואר בשו"ע.

(כ) וכשלא עיינה, כ' ערוה"ש דמותרת בדיעבד משום חזקת בדוק, וא"כ כל שאפשר לברורי, צריך לעשות, וא"כ עליה לעיין אחר טבילתה.

(כא) הבה"ש ס"ל דעליה גם לסרוק השער שוב דזה נקרא אפשר לברורי. ובעיני זה חידוש שנחשב כן, ומקסימום יש לפספס, ואפ' זה אינו ברור שהוא בכלל אפשר לברורי.

(כב) אם כבר נתעסקה בדברים אחרים, שוב אינו אפשר לברורי, ומותרת ע"פ חזקת בדוק.

(כג) במעשה שהיה, היא התקלחה לפני החתונה משום שהרגישה אי-נוחות מחמת הטיסה. ואין לחוש שהזיעה יחשב כחציצה, דהא מותרת לטבול מוצאי יו"ט שני על סמך חפיפה בערב יו"ט, ולא מצאנו שפקקו בזה האחרונים מחמת הזיעה.

--- סעי' ט' – בית הסתרים ---

בד"א, בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכים לביאת מים, אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר, עלתה לה טבילה.

חפיפה ביום אחר, או אחר הטבילה

(א) סעי' זה הוא כבר שנוי בסי' הקודם, ונרחיב עליה כאן בס"ד.

^{כה} חידוש, כי הו"א שער שאני כי א"א לדעת אם היה מסובך או לא.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ב) בגמ', כשאמתיה דבי רבי מצאה עצם בין שיניה, הורה לה לחזור ולטבול, אבל כשלא מצאה כלום, אע"פ שלא חפפה מקודם, עלתה לה טבילה.
- (ג) ועפ"י פסק שו"ע, דכל בית הסתרים, אם לא חפפה מקודם, ולא מצאה שום דבר אח"כ, עלתה לה טבילה.
- (ד) והשאלה המתבקשת, מדוע עלתה לה, הא אין לה חזקת נקי ובדוק, וא"כ אין ראייה שהיתה נקיה בשעת טבילה. ואה"נ הוא בית הסתרים ואין צורך אלא שיהיה ראוי לביאת מים, מ"מ מי יכול לקחת אחריות לומר שהיה ראוי לביאת מים בשעת הטבילה.
- (ה) הסד"ט ביאר, דלא לו שסוברים דכל דינו של בית הסתרים שבעינן ראוי לביאת מים אינו אלא מדרבנן, נוחא, דהם אמרו והם אמרו, ולא חייבו כ"כ לחזור אח"כ כשלא מצאה משהו. ואפ' לא לו שסוברים דהוא מה"ת, אעפ"כ רואים שלא קפיד רחמנא כולי האי מהא דסגי בראוי לביאת מים לחוד, וא"כ, אם הוא נקי עכשיו, יכולין להקל ולתלות שכך היה גם בשעת טבילה.
- (ו) הט"ז סק"א ביאר דהואיל והוא נסתר, אין דרך שיבואו לשם דברים החוצצים. ודבריו קשים להבין, וכי אין חציצות באות לתוך הפה, שג"ז הוא א' מבית הסתרים. ואולי יש לדחוק שאינו הדרך לבא לשם חציצות שאינו יודע מהם.
- (ז) הלבוש, מובא בש"ך בסי' קצ"ח סקל"ב ביאר, דהואיל ואין המים צריכין לבא לשם בפועל, מהא דלא נמצא שם עכשיו, ע"כ לא היתה שם גם בשעת הטבילה. וג"ז קשה להבין, וכי אין המים יכול להוריד חציצה בבית השחי, וכי לא יכולה לבלוע מה שהיה בפיה בשעת הטבילה.
- (ח) האג"מ [שהבאנו בסי' הקודם סעי' כ"ד בציוור שאכלה לפני שטבלה] ס"ל דדין של חציצה בבית הסתרים שאני מדין חציצה בשאר הגוף, דס"ל דהדין של ראוי לביאת מים הוא אפ' אם יקח למים זמן רב עד שיגיעו לשם, כגון פירורים דבוקים לשינים, במשך הזמן המים יחדרו, וא"כ שפיר הוי ראוי לביאת מים, לאפוקי עצם שהוא תקוע שם ממש; משא"כ בשאר הגוף בעינן שהמים יגיעו ממש, ואין חילוק בין תקוע, ובין פירורים דבוקים.
- (ט) ועפ"י ז' יש מקום לדון להתיר עדשות מגע, דהם תוך בית הסתרים, דכיון שהמים יכולים להיכנס מאחורי העדשה, סגי, ואינו חוצץ.
- (י) ולפי דבריו אלו, יש להבין יותר דברי הט"ז והלבוש, דאינה הדרך של חציצות כאלו להגיע לבית הסתרים בלי שידע מהם, ואינו דרכם של מים להוריד חציצות אלו וכן לבלוע אותם, בלי שידע מהם, כי אינו מתעלם מעצמו.
- (יא) כגון, אשה שלא רחצה וחפפה תוך או"מ כי היתה יבשה, האם עלתה לה טבילה. וע"פ סעי' שלנו, אם בדקה עכשיו ולא מצאה כלום, טהורה, כי זה בית הסתרים, ואולי אף יותר מזה, שאינו מקום שהמים מגיעים מאליהם, אפ' כשפותחת רגליה.
- (יב) ויתכן שנקל לה לכתחילה לא לחפוף שם, כי זה מנהג של רחיצת כל גופה, במקום צער.
- (יג) ובאמת, אפ' מצאה שם עד בדיקה שנשכח שם, לר' משה אינו חוצץ כי המים יכולים להחדיר, וגם, שהוא עדיף מבית הסתרים.
- (יד) אשה שטבלה, ומצאה בפי הטבעת קצת צואה או נייר יבש שנשאר שם מאחר שלא קינחה את עצמה היטב, אפ' אם תמצא לומר שזה בית הסתרים, מ"מ אם הוא דבוק היטב, ר' משה

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

יסכים לאסור, כי אינו אפ' ראוי לביאת מים. והואיל וזה מיעוט המקפיד, חוזרת לטבול עם ברכה.

(טו) וע"ע מש"כ בזה בסעי' י"ב.

--- סעי' י' – מצאה חציצה בעלייתה ---

חפפה ועיינה וטבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה שחפפה טבלה, אינה צריכה טבילה אחרת; ואם לאו, צריכה טבילה אחרת. הגה: אף על פי שהיתה החפיפה סמוך לטבילה, כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה בתחילת הלילה, הואיל והיה בשתי עונות (ב"י בשם הרמב"ם). ולהרמב"ם, בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה (וכן דעת רבינו ירוחם).

מתי חוזרת לטבול

- (א) בסעיפים הקודמים דיברנו אודות טבילה בלי הכנה הראוייה, וכשלא מצאה אח"כ משהו, אבל מכאן ואילך נתחיל הסוגיות הקשות כשאכן מצאה משהו בעלייתה. וערוה"ש כ' עלייתה היינו אחר הטבילה, ולא משנה מתי בדיוק.
- (ב) והנה, כשמצאה דבר שבוודאי היתה שם בשעת הטבילה, אי"ז סוגיין, ואינו תלוי מתי מצאה, אלא זה סימן קצ"ח לברר אם הוא באמת חציצה, ואם כן, חוזרת וטובלת. כגון, אחרי הטבילה מצאה על עיניה קצת איפור, ולא עסקה בזה עדיין, אי"ז סוגיין. וכן, מצאה חוט דנטלי, פופקורן, או שעווה, אם זה מיעוט המקפיד, חוזרת לטבול, עם ברכה.
- (ג) ואפ' אם הוא דבר שיתכן שהגיע אח"כ, אך היא אומרת שברי לי שלא היתה שם בשעת הטבילה, נאמנת, ואינה חוזרת לטבול.
- (ד) וסוגיין הוא כשיש חציצה, ואינה יודעת מתי הגיעה האי חציצה, האם הוא בין החפיפה לטבילה, ואז לא עלתה לה, או אחרי הטבילה – ואז היא טהורה. ואיירי אפ' היכא שעיינה בעצמה לפני הטבילה, כי אין העיון מסיר חשש שהיה שם לפני הטבילה, ע"פ ש"ך ט"ו, ודרכ"ת, דלא כסד"ט סקכ"ט.
- (ה) וא"א לומר כאן ספק דרבנן להקל כיון שיש לה חזקת טהרה.
- (ו) אלו ואלו מודים שאין לתלות שהיתה שם מלפני החפיפה¹³, אלא תולין לומר דכל חפיפה היתה חפיפה מעלייתה, והשאלה היא מתי הגיע אח"כ.
- (ז) ברוב המקרים שיש שאלות מסוג זה, מהא דלא מצאה החציצה עד לעכשיו, ע"כ אינו מקפדת כ"כ, וא"כ יתכן שאינו אפ' באמת חציצה. ולכן, סוגיין עוסקת רק בציור הנדיר שיש חציצה של מיעוט המקפיד שלא מצאה אלא אחר הטבילה ומסופקת אם היתה שם לפני הטבילה.
- (ח) בגמ' יש ב' לישנות; לישנא קמא ס"ל דאם מצאה חציצה אחר הטבילה, תולה מתי חפפה – אם חפפה באותה עונה, תולין שהחפיפה היתה כראוי, ושמרה עצמה בין חפיפה לטבילה הואיל והיתה באותה עונה, ולכן מסתברא שהגיעה אחר הטבילה, והיא טהורה,

¹³ הק' בדה"ש, מה קשר חפפה, הא חפיפה הוא סריקת שער הראש, וא"כ מה זה קשור לחציצה שמצאה בין שיניה או שאר מקום שבגוף. ומחומר הקושיא מדחיק לומר שע"כ הכוונה הוא לחפיפה ושאר הכנות.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

אבל אם לא חפפה באותה עונה, אז אמרי' שאשה שומרת עצמה רק באותה עונה שחפפה^כ, וא"כ חוששין שבאה בין חפיפה לטבילה, ולכן לא עלתה לה.

(ט) לישנא בתרא ס"ל דאינו תלוי בעונות אלא תולה בסמיכות, שאם חפפה סמוך לטבילה, אז אמרי' ששמרה עצמה והחציצה הגיעה אח"כ, אבל אם לא חפפה סמוך, אז חוששין שהחציצה הגיעה בין חפיפה לטבילה.

(י) וסמוך לענין זה, כ' היראים שהוא ג' שעות.

(יא) השו"ע פוסק כלישנא קמא דתולה בעונות, ולא בסמוך. מאידך, הש"ך סקי"ד חושש ללישנא בתרא, ולכן כ' דאין להקל אלא כשהיה גם באותה עונה, וגם סמוך.

(יב) ובאמת, כך היא הציור היותר מצוי אצלנו, שמתקלחת מהר בבית הטבילה לפני שטובלת, ואז יצאה ב' הדעות, ואז אם מצאה חציצה אח"כ, תולין להקל. אבל אם הטבילה היתה בליל שבת, ממילא אין החפיפה באותה עונה, וא"כ חוזרת לטבול, כדעת הש"ך, וכ"פ הדרכ"ת.

(יג) אחר שהשו"ע פסק כלישנא קמא, כ' 'ולהרמב"ם' בכל מקרה חוזרת לטבול, וכל השאלה בהגמ' היתה לענין אם צריכה לחזור ולחוף, שאם היה באותה עונה/סמוך, אמרי' שלא נסתר כל החפיפה, אלא היה 'מקרה' של חציצה, ולכן אי"צ לחפוף שוב, אבל אם היתה בעונה אחרת/לא סמוך אז אמרי' שגילתה לנו דכל החפיפה הראשונה לא עשתה כהוגן, ולכן עליה לחפוף מחדש.

(יד) הפ"ת בשם שב יעקב כ' דהרמ"א הוסיף אחר דעת הרמב"ם 'וכן דעת רבינו ירוחם' לומר לך שאינו דעה יחידאה, אלא יש אחרים הסוברים כמותו. והוסיף, שבכללי שו"ע, כשיש סתם ואח"כ 'ולהרמב"ם' זה עדיף מסתם וי"א.

(טו) מאידך, הסד"ט חולק, וס"ל דלא חוששין לדברי הרמב"ם, וההוספה שהזכיר השב יעקב אינו מדברי הרמ"א.

(טז) ולדינא, כשחפפה סמוך, וגם באותה עונה, ואח"כ מצאה משהו, כשאין טורח כ"כ, חוששין לפ"ת בשם שב יעקב, והרמב"ם, ורבינו ירוחם, וחכמ"א ודרכ"ת, וחוזרת לטבול, אבל כשיש טורח, וכ"ש כשלנתה, לא חוששין להרמב"ם, ויש להקל אם חפפה סמוך, וגם באותה עונה. ובכל ענין אין לה לברך על טבילה זו.

(יז) אמרנו למעלה דסעי' זה אינו נוגע באמת אלא לטבילה בליל שבת, שאז אין החפיפה באותה עונה, ואז חוזרת לטבול. ולהרמב"ם, צריכה לחפוף שוב מחדש, וזה א"א בליל שבת, וממילא זה טורח לדחות הטבילה עד מוצ"ש, וא"כ נקל לה שלא להחמיר כהרמב"ם. והשו"ע שמצריך טבילה שוב, משמע שאי"צ חפיפה מחדש, אך הש"ך סקי"ד בשם ראשונים ס"ל שעליה לחפוף מחדש.

(יח) נמצא, שציור היחיד שמצינו שהלכה זו נוגעת אצלנו, עליה להמתין עד מוצ"ש לטבול. אמנם, כשנעיין בחובת חפיפה זו, נראה שאין הדבר פשוט כ"כ.

(יט) הלחם ושמלה ס"ל דהאי חובת חפיפה מחדש הוא מדין סמיכת חפיפה לטבילה ששנינו בתחילת סימן זה. ואי משום הא, כאן נקל, כי דין זה אינו אלא לכתחילה, אבל לא בדיעבד, הא ראייה כל ליל שבת.

^כ ע"פ בדה"ש, שחזרתי מלוויה שלו לפני שעות בודדות, יום המר ז"ך מרחשון.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (כ) הפרישה ס"ל דחפיפה זו היא משום דטבלה במים קרים, ולכן נסתבכו שעירותיה מיד אחר הטבילה. ולפי"ז, אם המקווה היה חם, כמקוואות שלנו, אי"צ לחפוף מחדש.
- (כא) הסד"ט כ' דחופפת שוב משום דאיתרע כל החפיפה מהא דמצאה חציצה ע"כ לא חפפה כראוי, וא"כ עליה להתחיל מחדש. ולכא' טעם זה היה מחייב גם בנידו"ד, וא"כ עליה להתמתין עד מוצ"ש.
- (כב) אלא, שהחכמ"א^כ יוכל להצילה, דכ' דהאי ריעותא של הסד"ט, היינו רק כשמצאה חציצה בשערה, ואז יש ריעותא בחפיפת הראש, אבל אם מצאה חפיפה במקום אחר בגופה, כגון בין אצבעות רגליה, הריעותא ברגליה אינו ריעותא על ראשה, ואה"נ בשבת אינה יכולה לחפוף ראשה, מ"מ יכולה לנקות אצבעות רגליה שוב, ולעיין בשאר גופה. ומשום שטבלה בחמין ולא בקרים, ולכן לא נתסבכו שעירותיה, יכולה לטבול שוב בליל שבת, ויעלה לה.
- (כג) כך פסק החכמ"א, במקרה של ליל שבת, אבל בלי חול, תחפוף הכל מחדש.
- (כד) **מעשה שהיה באשה אחת שהיו לה מדבקות שקופות שמניחה על פצעי בגרות שיש לה על פניה, וזה עוזר להם לרפאם. כמה ימים אחר הטבילה מצאה א' ממדבקות אלו על זרועה. נניח שהוא מיעוט המקפיד.**
- (כה) והנה, אם מצאה אחר הטבילה א' ממדבקות הללו על פניה, ודאי חוזרת לטבול, כי כאן נמצא כאן היה, וטבלה עם חציצה. ושאלתן היא כשמצאה על זרועה, וע"כ המדבקה 'נסע' דרך בגדיה, סדיניה, וכדו'. והשאלה היא מתי 'נחת' על גופה, האם היה לפני הטבילה או אחרי כן.
- (כו) ולמעשה, התקלחה סמוך לטבילה, וגם באותה עונה, וא"כ יש להקל ולתלות שבאה אח"כ. ומצד הרמב"ם, כיון שלנתה, לא נחמיר בדעה זו.

--- סעי' י"א – נתעסקה באותו המין ---

במה דברים אמורים, כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו; אבל אם לא חפפה קודם טבילה, אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה.

נתעסקה בין טבילה לבדיקה

- (א) היכא שנתעסקה במין מסויים רק אחר הטבילה אבל לא לפני, ודאי אין שאלה שטהורה; וסוגיין הוא כשנתעסקה באותו מין לפני הטבילה וגם לאחר, האם ומתי תלינן לומר שבאה אחר הטבילה.
- (ב) השו"ע מיקל אם מצאה מאותה מין שנתעסקה בה, אם חפפה סמוך להטבילה [ע"פ הט"ז, ולאפוקי מהיכא שחפפה יום לפני]. ויש הרבה הגיון בזה לתלות שבאה בשעה שלא הקפידה על עצמה, יותר מלתלות שהגיעה בזמן שהיא מקפדת טובא.
- (ג) אמנם, הש"ך בשם הב"ח בשם ראשונים ס"ל דאין להקל בזה אלא א"כ אומרת ברי לי שלא היתה כאן בשעת הטבילה, אבל בלא"ה אין תולין מכח התעסקות הזה.

^כ ק"כ ט"ו.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ד) הבה"ש ס"ל דאם עיינה לפני הטבילה, ג"ז כאילו אומרת ברי לי, עכ"פ לענין זה. וכמובן, אי"ז אמור אלא כשאכן עיינה באותו מקום שמצאו החציצה, אבל לא סגי לעיין בזרוע כשמצאה בין אצבעותיה.
- (ה) **מעשה שהיה** באשה שחזרה הביתה אחרי הטבילה, ומצאה בין אצבעות רגליה כמות של לכלוך שיירי הגרביונים, ואינה יכולה להגיד לנו אם היתה שם מלפני שטבלה, או שהגיע מגרביונים שלבשה אח"כ. נניח שהוא מיעוט המקפיד ואכן נחשב כחציצה.
- (ו) ע"פ הש"ך, אין לה ההיתר של התעסקה כי אינה אומרת ברי לי. עיון לא מהני, כי לא עיינה בין אצבעות רגליה. ומצד סעי' הקודם, אם לא חפפה באותה עונה, כגון בליל שבת, חוזרת לטבול, אפ' אם לנתה.
- (ז) ואין לומר שאילו היה שם מלפני הטבילה היה נופל בדרכה לטבול, וכ"ש כשנכנסת להמים, דבמציאות אינו כן כי יכול להיתפס שם בין אצבעות רגליה.^{כט}
- (ח) אמנם, אם יכולים להגיד שזה בית הסתרים, נוכל לדון שאלה זה בסעי' הבא.
- (ט) וע' בסי' הקודם סעי' מ"ב ובש"ך סקמ"ט, ובמש"כ שם, דלכמה דעות בין אצבעות הרגל נחשב בית הסתרים. וממילא, נמשיך שאלה זו בסעי' הבא.

--- סעי' י"ב – מצאה בבית הסתרים ---

בד"א, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל.

מציאה בבית הסתרים לאחר שנתעסקה

- (א) השוע חוזר ושונה סעי' זה אע"פ שכבר שנוי בסי' הקודם סעי' כ"ו.
- (ב) כאן מבואר דאם לאחר שנתעסקה מצאו בבית הסתרים, אע"פ שלא חפפה כראוי מקודם, תולין להקל. וכבר הזכרנו דין זה בתחילת סעי' ח'.
- (ג) וגם הבאנו למעלה דברי הש"ך בסי' הקודם בשם הרוקח דחולק על דין זה, ואינו מיקל בבית הסתרים כשלא מצאה כלום, אבל כשמצאה, אפ' אם נתעסקה, אין תולין להקל.
- (ד) [יש גבול לדברי הש"ך, אחר כמה זמן נחוש שמא היה שם משהו שלא שנתעסקה ולכן נתעלם. ואינו ברור הגדר.]
- (ה) נמצא, בציור של סעי' הקודם, אע"פ שהוא בית הסתרים, מ"מ א"א להקל. אך, אם כבר לנתה, שבה"ל ס"ל שיש להקל, דלא כבדה"ש.
- (ו) ויש לצרף גם שיטת ר' משה שהבאנו למעלה לגבי ראוי לביאת מים, דכ"ז שאינו תקוע ותפוס, נקל.
- (ז) והשבה"ל^ל כ' דנשאל פעמים רבות אודות אשה שמצאה אחר הטבילה נייר טישו תוך או"מ, או עד בדיקה תוך או"מ שנשכח שם מלפני הטבילה, ומיקל כיון שיתכן שהוא כ"כ עמוק שאי"ז נחשבת בית הסתרים, אלא כבלוע, וכמקום שאין המים יכולים להגיע

^{כט} יל"ע, אם הגרביונים אחר הטבילה היו חדשות, האם נתלה בהם כיון שיותר מסתבר שירד מהם יותר מהישנות, או"ד חששו כ"ז שאינו מוכרח.
^ל ב' ע"א ג'.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

מאליהם, ולכן אינו חוצץ, ועוד, דהנייר והעד הם רכים, והמים עוברים דרכם ולכן אינם חוצצים. סברות אלו הזכרנו בסוף סעי' ט' בשם ר' משה עיי"ש.

(ח) וע"פ סברות אלו, יש להתיר להאי אשה לא לחזור לטבול כשלנתה. וכשלא לנתה, יש להקל אם המקווה סגור, אבל אם המקווה עדיין פתוחה, יל"ע אם לחזור ולטבול, מלבד חשבונות של מיעוט ואינו מקפיד. וודאי אין לברך בטבילה זו.

(ט) ואם חפפה באותה עונה, יש להקל בכל גווני, כי יש רק את הרמב"ם שס"ל להחמיר, וסברות אלו מספיק להקל בכה"ג.

(י) כמה מקוואות נוהגים לתת להאשה איזה ממתק לאכול אחר הטבילה. ויל"ע מהי מטרת טופי הזה, הא עכשיו הש"ך בשם הרוקח מחייב לחזור כ"ז שלא אומרת ברי לי שלא היתה חציצה מקודם, כשלא חפפה באותה עונה, וגם סמוך.

(יא) ונראה שהמטרה היא שעכשיו לא תתחיל לעלות בראשה ספיקות ופקפוקים, ולקיים דברי הרמב"ן המפורסמים: ומדיני החליטה לא טוב היות האדם מחמיר יותר מדאי ומחפץ אחר הספיקות לפסול טבילתה בדבר הקל, כי אם כן אין לדבר סוף, אלא אחר שחפפה ראשה וסרקה במסרק וחפפה ורחלה כל גופה בחמין ונזהרה לבלתי תגע בקום דבר חוץ ותעשה טבילתה בפשיטות איצריה וכל גופה, לא יכניס אדם ראשו בספיקות החמורות אשר אין להן קץ וסוף, כגון עלמה עיניה ביותר קרלה שפתותיה ביותר ומשאר הספיקות, כי מי יוכל להבחין בין עלמה ביותר ובין לא עלמה ביותר, עכ"ד הקדושים.

(יב) וכמובן, הרמב"ן דיבר על חששות יתר, אבל לא על שאלה רצינית של חציצה, כגון מצאה מעט לק על ציפורניה.

(יג) אשה מצאה בין שיניה אחר הטבילה קצת שאריות של תפוז, ושאלה רב שאינו יודע לשאול וכ"ש להשיב, והקיל עבורה שלא כדת. ועכשיו אחר כמה חודשים, והיא בהריון, היא למדה הלכות אלו ורוצה לדעת אם לחזור ולטבול. ואינה זוכרת אם אכלה עוד תפוז אחרי הטבילה. ומסתברא, דאם אכלה תפוז אחרי הטבילה לא היתה שואלת בכלל, ע"כ אכלה רק לפני הטבילה, ומצאה אח"כ, ומיעוט המקפיד, וחוזרת וטובלת, אפ' אחרי זמן רב, עם ברכה.

--- סעי' י"ג – נתעסקה בין חפיפה לטבילה ---

חפפה קודם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל הראוי לידבק בה, לא עלתה לה טבילה אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת. הגה: מיהו אם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר, א"צ טבילה אחרת (הגהת ש"ד ומרדכי וב"י בשם הרשב"א); אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה, ולא תקח תנוק אצלה (ב"י בשם הרמב"ם וע"ל סימן קצ"ח).

הנהגות בין חפיפה לטבילה

(א) מבואר דאם נתעסקה בדברים החוצצין בין חפיפה לטבילה ולא בדקה, חוזרת וטובלת אפ' לא מצאה כלום, שמא בעלייתה מהמקווה נפל ממנה.

סימן קצ"ט – דיני בדיקת בית הסתרים וחפיפה בשבת ובחול

- (ב) ואם התקלחה לפני שטבלה, אין לחשוש, וממילא הלכה זו אינה נוגעת אלא בליל שבת. כגון, חפפה מבעו"י, האכילה לבנה אח"כ ולא רחצה ידיה, וטבלה, לא עלתה לה! והש"ך כ' דה"ה לא האכילה לבנה, רק נתעסקה עמו כשהוא מלוכלך, ג"ז בכלל האי דינא.
- (ג) ואם הלכה לשירותים אח"כ, נוכל לתלות שרחצה ידיה אח"כ, והסירה כל הלכלוך שבידיה.
- (ד) ואם לא עשתה כן, לכאן חוזרת וטובלת. ואפ' אומרת שהבלנית אחזה ידיה ובדקה לראות שכל ציפורניה קצוצות, ומסתמא היתה מרגשת אם היתה נשאר שום לכלוך, י"ל מילתא דלאו אדעתיה לא רמיא עליה.^{לא}
- (ה) ולכן, עליה לוודא שהיא נקייה עכשיו, ולחזור ולטבול, אפ' אם לנתה! בלי ברכה, כ"כ הגר"א.
- (ו) ואפ' אם טבלה כמה פעמים, מ"מ יש לחשוש שמא בעלייתה מטבילה האחרונה נפלה.
- (ז) אם הבלנית הזכירה לבדוק כל גופה, אם היא לוקחת את הבלנית ברצינות, ג"ז מועיל.
- (ח) והנה, כ"ז אינו אלא כשיש לחוש לחציצה שיהיה עמיד במים לכמות הטבילות האלו. אבל אם האכילה לבנה מרק, אין לחשוש שיהיה חוצץ בכלל. ואין סעי' זה אמור אלא כשהאכילה לבנה דבר שמתייבש על העור ויהיה עמיד במים, כגון טשולנט עבה, או וויטאביקס, או חומוס, אבל לא בכל דבר. [וגם, צריך שיהיה חשש של מיעוט המקפיד].
- (ט) נמצא, אשה שהניקה בנה אחר החפיפה לפני שטבלה בליל שבת, וחוששת שהיתה 'נזילה' של חלב עליה, ולא בדקה לפני הטבילה, ועכשיו נקי, ע"פ הנ"ל מותר כי אין חלב יבש עומד במים, כ"ש במים חמין שבמקווה, וכ"ש כשטובלת ב' או ג' פעמים. מלבד שאולי אינו מיעוט ומקפיד.
- (י) רמ"א כ' דמותר ללבוש בגדים בין חפיפה לטבילה ולא חוששין שמא ידבקו שאריות בגדים בגופה, כגון בין אצבעי רגליה. ויש מעלה שלא ללבוש, כלומר להתקלח ממש לפני שטובלת, לצאת מידי ספיקות.
- (יא) עוד כ' רמ"א לא תקח בנה אצלה. וכמובן, לא תנהוג כן כשאין ברירה, כי תפקידה של האשה לשמור ולגדל את בניה, וא"כ לא תעזוב תפקידה עבור זה.
- (יב) יל"ע, האם מותר לקחת אצלה תינוק נקי ומצחצח אחר שחפפה לפני שטובלת, או"ד לא פלוג. והנה, אם באמת אין חשש של פליטות או נזילות, אה"נ אינו מסתבר לאסור, [ובחסדי שמים עדיין לא ראיתי תינוק כזה....]

^{לא} ואע"פ שנשים שלנו יותר נקיים ממה שהיו בעבר, י"ל זה סברא להחמיר יותר, לומר שהוא מקפיד. מאידך, י"ל דאם היתה נשאר משהו, היתה מרגשת בו. וע"ע בזה.